

Specifičnosti revizije financijskih izvještaja u malim i srednjim poduzećima

Pleško, Natalija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:099182>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet – Zagreb
Specijalistički diplomski stručni studij “Ekonomika poduzetništva”

**SPECIFIČNOSTI REVIZIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA
U MALIM I SREDNJIM PODUZEĆIMA**

Diplomski rad

Natalija Pleško

Zagreb, rujan, 2019.god.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet – Zagreb
Specijalistički diplomski stručni studij “Ekonomika poduzetništva”

SPECIFIČNOSTI REVIZIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA
U MALIM I SREDNJIM PODUZEĆIMA

SPECIFIC ASPECTS OF FINANCIAL
STATEMENTS AUDIT FOR SMES

Diplomski rad

Natalija Pleško, 0081012062

Mentor: izv.prof.dr.sc.Sanja Sever Mališ

Zagreb, rujan, 2019.god.

SAŽETAK:

Do 2015.god., mala i srednja poduzeća su bila obveznici revizije u samo u nekim pojedinim slučajevima. Donošenjem novog Zakona o računovodstvu, sva srednja poduzeća gospodarstva Republike Hrvatske postala su obveznik jednogodišnjeg revidiranja financijskih izvještaja. Financijski izvještaji moraju se sastavljati na propisani način u okvirima pravila računovodstvene struke i Zakonskih propisa, a osobe koje promatraju i ispituju realnost i objektivnost tih Financijskih izvještaja za interese eksternih korisnika, moraju se pridržavati propisanih smjernica i standarda revidiranja. Za diplomski rad je odabran prikaz specifičnosti revizije u malim i srednjim poduzećima iz razloga što u Republici Hrvatskoj djeluju mnogi oblici poduzeća, a poduzeća malog i srednjeg gospodarstva čine čak 99,7 % svih poduzeća realnog sektora na teritoriju RH.

Kroz diplomski rad su prikazane najvažnije odrednice u smislu načela, standarda i postupaka procesa revizije financijskih izvještaja sa kratkim konkretnim primjerima izvođenja pojedinih postupaka pri revidiranju: postupaka odabira revizora, ugovaranja revizijskog angažmana, planiranja procesa revizije, procjenama rizika i prikupljanja revizijskih dokaza te na samom kraju izvještavanje i izdavanje mišljenja revizora o financijskim izvještajima.

KLJUČNE RIJEČI: financijski izvještaji, revizor, revizija, poduzeće, rizik

SUMMARY

Until 2015., small and medium-sized enterprises were subjects to audits, only in a few cases. With the adoption of the new Accounting Act, all of the medium-sized enterprises, of the economy of Republic Croatia has become subject to one-year audits of the financial statements. The financial statements must be prepared in a prescribed manner within the scope of accounting profession rules and statutory regulations, and persons observing and examination the reality and objectivity of those Financial statements, for the interests of external users, must adhere to the prescribed guidelines and auditing standards. For the master thesis, the presentation of audit specificity in small and medium-sized enterprises was selected because many form of enterprises are active in the Republic of Croatia, and small and medium-sized enterprises make up as much as 99.7 % of all real sectors in the territory of the Republic Croatia.

The master thesis presents the most important determinants in terms of principles, standards and procedures of the process of auditing financial statements, with brief specific examples of the performance of individual procedures in auditing: the procedures for selecting the auditor, contracting the audit engagement, planning the audit process, assessing risks and gathering audit evidence, and ultimately reporting and issuing the auditor's opinion on the financial statements.

KEYWORDS: financial statements, auditor, audit, enterprise, risk

SADRŽAJ:

SPECIFIČNOSTI REVIZIJE U MALIM I SREDNJIM PODUZEĆIMA	1
SAŽETAK	1
SPECIFICITY OF AUDIT IN SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES..	2
SUMMARY	2
1. UVOD	4
1.1. Područje i ciljevi rada	5
1.2. Izvori prikupljenih podataka	5
1.3. Sadržaj i struktura rada	6
2. DEFINIRANJE REVIZIJE I OBVEZNIKA REVIZIJE FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA	7
2.1. Pojam i vrste revizija u Republici Hrvatskoj	7
2.2. Zakonodavni okvir obveznika provođenja revizije u Republici Hrvatskoj.....	10
2.3. Obveze, načela i standardi obavljanja revizije u malim i srednjim poduzećima	13
2.4. Važnost financijskih izvještaja poduzeća kao podloga za obavljanje revizije	17
3. SPECIFIČNOSTI PROVOĐENJA REVIZIJE U SREDNJE VELIKOM PODUZEĆU	18
3.1. Specifičnosti poslovanja poduzeća Esco d.o.o.....	18
3.2. Procedura odabira revizora u poduzeću Esco d.o.o.	22
3.3. Utvrđivanje faza provođenja revizije za 2018.godinu u poduzeću Esco d.o.o.....	23
3.4. Revizijski postupci testiranja i provjere u poduzeću Esco d.o.o.....	47
4. ZAKLJUČIVANJE REVIZIJE I REVIZOROVOG MIŠLJENJA	56
4.1 Dokazivanje usklađenosti financijskih izvještaja poduzeća sa međunarodnim revizijskim standardima	56
4.2. Formiranje revizorskih mišljenja uz osvrt na rezultate provedene revizije u Esco d.o.o.	57
4.3. Mogući utjecaji revizorskih mišljenja na poslovanje malih i srednjih poduzeća....	59
5. ZAKLJUČAK	61
6. LITERATURA	63
7. POPIS SLIKA I TABLICA	66

1. UVOD

Razvoj informatičkih znanosti, globalizacija, networking i sl. pojave, omogućile su poduzećima širenje na međunarodna tržišta, lakša udruživanja i spajanja te veću dostupnost potrebnom kapitalu za investicije i ulaganja. Pristupanje Europskoj uniji, malim i srednjim poduzećima u Republici Hrvatskoj, donijelo je nove mogućnosti povoljnijeg financiranja i korištenja novca Europskih fondova čime je olakšano poslovanje i omogućeno pribavljanje potrebnih obrtnih i investicijskih sredstava neophodnih za daljnji razvoj. Da bi pristup ovim poslovnim procesima i novčanom kapitalu bio moguć, korporacije, mala i srednja poduzeća, dužna su transparentno voditi poslovne knjige i sastavljati financijske izvještaje koji moraju biti istiniti, realni, objektivni i informacijski vjerodostojni jer su oni temelj izgradnje uspješnih poslovnih odnosa i dugogodišnje suradnje između poduzeća, poslovnih partnera i ostalih institucija koje sudjeluju u poslovnim procesima. Revizija financijskih izvještaja poduzeća, u zemljama Europske unije već se dugi niz godina smatra uobičajenom poslovnom praksom, no međutim, u Republici Hrvatskoj se još uvijek doživljava kao neka vrsta nepotrebne skupe kontrole i dodatni trošak poduzeću. Nedovoljno je razvijena svijest o važnosti vjerodostojnih informacija, kako za vanjske korisnike tako i za management poduzeća koji ne prepoznaje koristi koje može imati od revizije kao što su sigurnost poslovanja i smanjeni poslovni rizik. Nedostatak svijesti o tome javlja se u većem dijelu kod malih i srednjih poduzeća u kojima uprave poduzeća vrlo često nisu dovoljno educirane i obrazovane, jer se uglavnom radi o malim privatnim poduzećima gdje se upravljanje prenosi nasljeđivanjem, ili im nije dovoljno jasna svrha revidiranja izvještaja. Pod utjecajem Europske unije, vlada Republike Hrvatske, 2015.godine, novim Zakonom o računovodstvu, povećava razinu regulacije tržišta i uvodi red u poslovanje poduzeća na teritoriju RH, proširenjem kruga obveznika godišnje revizije financijskih izvještaja. 2015.godine, veći dio malih i srednjih poduzeća postaju obveznici revizije što je izazvalo malu dozu nelagode kod tih obveznika zbog krivog shvaćanja značenja pojma revizije, u kojoj većina poduzeća reviziju uspoređuje s Poreznom kontrolom, zbog nedovoljnog prepoznavanja koristi koje poduzeće može imati od revidiranih financijskih izvještaja ili im je jednostavno sam proces revidiranja financijskih izvještaja nelagodan zbog razotkrivanja najsitnijih detalja poslovanja trećoj osobi. Kako bi se malo približio i objasnio na jednostavan način pojam revizije i tijek procesa revidiranja izvještaja u malom i srednjem poduzeću, diplomski rad će opisati proces revidiranja financijskih izvještaja i namijenjen je zaposlenicima i menadžmentu malih i srednjih poduzeća.

1.1. Područje i ciljevi rada

Područje diplomskog rada je provođenje revizije u malom i srednjem poduzeću ESCO d.o.o. s naglaskom na specifičnosti te revizije u odnosu na reviziju velikih poduzeća. Na jednostavan i praktičan način diplomski rad objašnjava cijeli postupak revidiranja izvještaja malog i srednjeg poduzeća.

Ciljevi rada su:

1. Objasniti značenje pojma revizije poduzeća s osvrtom na Zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj
2. Objasniti razlike između vrsta revizija koje postoje u Republici Hrvatskoj
3. Prikazati procedure procesa revidiranja financijskih izvještaja u malom i srednjem poduzeću na konkretnom primjeru poduzeća srednje veličine-Esco d.o.o.
4. Ukazati na pojedine specifičnosti revidiranja financijskih izvještaja u malom i srednjem poduzeću u odnosu na velika poduzeća
5. Prikazati moguće utjecaje različitih revizorskih mišljenja na daljnje poslovanje malog i srednjeg poduzeća nakon revidiranja

1.2. Izvori prikupljenih podataka

Kod prikupljanja potrebnih informacija za pisanje diplomskog rada i obrade navedene teme, koristili su se različiti izvori. Osim stručnih knjiga, izdanih od strane renomiranih stručnjaka revizora i profesora, a koje pokrivaju i teorijski i empirijski dio pojma revizije, korištena je u većoj mjeri i dodatna stručna literatura u obliku članaka ovlaštenih poreznih i računovodstvenih savjetnika jednog od naših najvećih financijsko-računovodstvenih časopisa, RRIF-a¹ koji na praktičan način prikazuju same procese i objašnjavaju provedbu Zakonske regulative na konkretnim primjerima. Uz časopise korišteni su knjigovodstveni podaci i financijski izvještaji poduzeća Esco d.o.o. na kojima se temelji drugi dio rada, empirijskog dio, te javno glasilo Narodne novine u kojima se objavljuju Zakoni i Odluke Vlade Republike Hrvatske. Od metoda najviše je korištena metoda intervjua i diskusije o postupcima revizije sa stručnim osobama koje obavljaju reviziju financijskih izvještaja malih i srednjih poduzeća.

¹Računovodstvo, revizija i financije je stručni časopis koji izlazi jednom mjesečno u kojem su na praktičnim primjerima prikazani pojedini poslovni slučajevi te su zakonske odredbe dodatno pojašnjene. Koriste ga uglavnom osobe odgovorne za sastavljanje financijskih izvještaja poslovnih subjekata različitih oblika (obrti, poduzeća, proračunski korisnici, neprofitne organizacije i dr.). Teme u časopisu su obrađene od strane ovlaštenih poreznih i financijskih savjetnika.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Diplomski rad "Specifičnosti revizije u malim i srednjim poduzećima" je podijeljen na 5 poglavlja: uvodni dio, teorijski dio, empirijski dio te zaključak i popis literature, slika i tablica.

Uvodni dio pobliže objašnjava od kuda potječe potreba za revizijom, zašto ona sve više dobiva na značenju odnosno zašto postaje sve važnija u poslovnom okruženju.

Teorijski dio opisuje i navodi razlike između vrsta revizija u Republici Hrvatskoj, objašnjava koja društva, u kojim momentima podliježu obvezi revidiranja svojih izvještaja. Navode se standardi i načela kojima se revizori moraju voditi tijekom procesa revizije i o njihovoj odgovornosti za utvrđivanje vjerodostojnosti i objektivnosti financijskih izvještaja te donošenje pravovaljanog mišljenja.

Empirijski dio rada obuhvaćeno je trećim i četvrtim poglavljem diplomskog rada. U prvom poglavlju empirijskog dijela, stavljen je poseban naglasak na predstavljanje revizora managementu poduzeća i proceduru odabira revizora na primjeru društva s ograničenom odgovornošću Esco d.o.o. Prikazani su postupci koje revizor poduzima tijekom procesa revidiranja financijskih izvještaja kao što su određivanje pojedinih faza provođenja revizije, pribavljanje dokaznih testova i testiranje internih kontrola. Drugi dio empirijskog dijela, prikazuje primjere i zaključne korake u revizijskom postupku kao što su: donošenje revizorskog mišljenja, prezentiranje izvještaja Upravi i managementu poduzeća uz osvrt na unapređenje sustava financijskog izvještavanja po provedenoj reviziji.

Četvrto i peto poglavlje obuhvaćaju zaključak koji je donesen na temelju svega iznesenog i prikazanog u diplomskom radu i popis literature koja je korištena prilikom izrade rada, popis slika, tablica i priloga.

2. DEFINIRANJE REVIZIJE I OBVEZNIKA REVIZIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

2.1. Pojam i vrste revizija u Republici Hrvatskoj

Riječ revizija potiče od latinske riječi *revidere* i kasno latinske riječi *revisio*, što u prijevodu znači ponovni pregled, provjera. Može se promatrati kroz nekoliko aspekata. Kao:”

1. Preispitivanje i izmjena, udžbenika, doktrina
2. U ekonomskom aspektu, naknadni pregled i preispitivanje poslovnih procesa i stanja; usustavljen proces prikupljanja dokaza o poslovanju i izvještajima koji iz njega proizlaze kako bi se prosudila razina usklađenosti postojećeg stanja i unaprijed definiranih kriterija, a informacija o tome u obliku izvješća dostavila zainteresiranim korisnicima.
3. U pravu, ponovno razmatranje spora zbog činjeničnih razloga (*revisio in facto*) ili zbog pravnih razloga (*revisio in iure*), pravni lijek.
4. U tiskarstvu, ponovno čitanje i provjera već korigiranog otiska.”²

U ekonomskom aspektu, kojim se bavi ovaj diplomski rad, revizija predstavlja proces naknadne kontrole procjene i utvrđivanja realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja. Kontrolama i procjenama se nastoji utvrditi: da li su financijski izvještaji sastavljeni na temelju istinitih i točnih informacija, da li su informacije, prikazane u izvještajima, temeljene na stvarno nastalim događajima i pravovaljanim knjigovodstvenim ispravama, provjerava se da li su prilikom evidentiranja poslovnih promjena u glavnu knjigu i dnevnik korištene propisane metode, testira se funkcioniranje i učinkovitost internih kontrola.

Osim utvrđivanja realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja, revizori nastoje detektirati postojanje mogućih manipulacija u financijskim izvještajima koje ponekad management poduzeća poduzima zbog stvaranje boljeg dojma o poduzeću radi nekih viših ciljeva kao što su dobivanje kredita od banaka, izbjegavanje plaćanja poreza na dobit, odgađanje prihoda radi stvaranja rezervi za buduća razdoblja, postizanje bolje cijene vlastitih dionica na tržištu kapitala i sl.

² Revizija, (2017), Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav KRLEŽA, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52626> (28.08.2018.).

Razna istraživanja potvrdila su da financijske izvještaje u najvećem broju slučajeva lažiraju poduzeća koja kotiraju i posluju na tržištima kapitala. Načine na koje poduzeća najčešće lažiraju financijske izvještaje, opširno je opisao prof. Vinko Belak u svojoj knjizi.³

Revizija je mnogo puta definirana na različite načine od strane raznih renomiranih stručnjaka: znanstvenika, profesora, revizora i ostalog stručnog osoblja koje se bavi revizijom:

1. Revizija se definira kao “postupak provjere i ocjene financijskih izvještaja i konsolidiranih financijskih izvještaja obveznika revizije te podataka i metoda koje se primjenjuju pri sastavljanju financijskih izvještaja na temelju kojih se daje stručno i neovisno mišljenje o istinitosti i objektivnosti financijskog stanja, rezultata poslovanja i novčanih tokova.”⁴
2. Revizija je “sustavni proces objektivnog pribavljanja i vrednovanja dokaza u odnosu na tvrdnje o ekonomskim postupcima i događajima kako bi se utvrdio stupanj usklađenosti tih tvrdnji, uspostavljenih kriterija i dostavljanje tih rezultata zainteresiranim korisnicima.”⁵
3. Revizija je “naknadno, kritičko i plansko ispitivanje i prosuđivanje stanja i poslovanja poduzeća, a provode je organi koji ne pripadaju poduzeću.”⁶

Prema navedenim definicijama donesen je zaključak da je revizija proces provjere vjerodostojnosti, objektivnosti i pravovaljanosti informacija poduzeća na temelju kojih ono sastavlja financijske izvještaje, kontrola ispravnosti i pravovremenosti unosa tih informacija u sve evidencije i knjige poduzeća na načine i u skladu pravila računovodstvene struke donesenih na temelju zakonskih odredbi. Revizijom se ocjenjuje koliko informacije u financijskim izvještajima predstavljaju stvarnu sliku poduzeća. Osnovna svrha revizije je donošenje mišljenja o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja, uputiti i upozoriti stručno osoblje i management poduzeća na nepravilnosti i moguće utjecaje tih nepravilnosti na daljnje poslovanje.

³V. Belak opisuje 60 slučajeva lažiranja izvještaja iz prakse u svojoj knjizi: "Lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i računovodstvena forenzika", (2017)

⁴Narodne novine (2017) *Zakon o reviziji*. Zagreb. Narodne novine d.d., 127 (17), sv.2873

⁵Carmichael, Douglas, R.(2000) *Pojmovi i metode revizije: vodič u suvremenu revizijsku teoriju i praksu*. Zagreb: Mate, (2000.), str. 3

⁶Krajčević, F, Lindemann, P, Nagel, K., (1972) *Revizija i kontrola kod konvencionalne i automatske obrade podataka*, Zagreb. Informator, str.10-11.

U Republici Hrvatskoj, revizija se dijeli prema nekoliko kriterija:"

1. Prema području ispitivanja,
2. Prema objektu ispitivanja i
3. Prema tijelu koje provodi ispitivanje."⁷

Prema **području** ispitivanja razlikujemo:

1. Državnu reviziju usmjerenu na subjekte i institucije koje upravljaju državnom imovinom i državnim prihodima kao što su ministarstva, jedinice lokalne uprave i samouprave i sl. Državnu reviziju provodi Državni ured za reviziju⁸.

2. Komercijalnu reviziju subjekata gospodarstva koji slobodno posluju na tržištu. To su uglavnom: mala i srednja poduzeća (j.d.o.o., d.o.o.), zadruge, grupe, dionička društva, neprofitne organizacije i dr.

Prema **objektu** ispitivanja razlikujemo:

1. Reviziju poslovanja koja daje uvid u funkcioniranje cjelokupnog sustava poduzeća misleći pri tom na: organizaciju aktivnosti unutar poduzeća, ostvarenje postavljenih ciljeva poduzeća, protok informacija kroz odjele poduzeća, provođenje internih kontrola i učinkovito korištenje resursa. Revizijom se utvrđuje postoje li uvjeti za unapređenje ili poboljšanje funkcioniranja vlastitog sustava te se daju preporuke kako provesti i unaprijediti postojeći sustav.

2. Reviziju zakonitosti odnosno provjera da li poduzeće posluje u okviru Zakonskih odredbi, poštuju li se porezni i drugi propisi kao što su npr.: propisi o porezu na dobit, porezu na dodanu vrijednost, MRS⁹ ili HSF¹⁰, Zakon o trgovačkim društvima, Zakon o obveznim odnosima i ostali zakonski propisi.

3. Reviziju financijskih izvještaja koja ispituje iskazanost informacija o financijskom položaju i uspjehu poduzeća, koje su dane u izvještajima: bilanci, računu dobiti i gubitka, izvještaju o novčanom toku i izvještaju o promjenama glavnice, u okvirima financijskog izvještavanja. To znači da te informacije moraju biti iskazane u skladu računovodstvenih: pretpostavki, načela, standarda i politika.

⁷Tušek, B., Žager, L., (2007.): Revizija. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.

⁸Državni ured za reviziju (1993), O nama, dostupno na: <http://www.revizija.hr/hr/o-nama>, (13.07.2018.)

⁹MRS su kratica za međunarodne računovodstvene standarde. Određuju pravila o pripremanju, priznavanju i prezentaciji računovodstvenih stavki poduzeća. Uređeni su čl.2Uredbe (EZ) br.1606/2002.

¹⁰HSFI su kratica hrvatskih standarda finanijskog izvješćivanja. Propisuju načela i pravila priznavanje, mjerenja i klasifikacije poslovnih događaja te sastavljanja i prezentiranja financijskih izvještaja koje donosi Odbor za standarde financijskog izvještavanja u skladu sa Zakonom o računovodstvu.

Prema **tijelu** koje provodi reviziju razlikujemo:

- 1. Internu reviziju** procesa protoka informacija unutar poduzeća. Provode je zaposlenici poduzeća kako bi se osiguralo provođenje propisanih procedura i internih kontrola postavljenih unutar sustava poduzeća. Internom revizijom se nastoje otkriti pogreške unutar poduzeća, dati upute za njihov ispravak te kontrolirati jesu li pogreške ispravljene.
- 2. Eksternu reviziju** provode vanjski neovisni subjekti nad poslovanjem pravnih subjekata. Ne smiju biti zaposleni u poduzeću niti smiju biti ni u kakvoj osobnoj povezanosti sa subjektom nad kojim se provodi revizija.

2.2. Zakonodavni okvir obveznika provođenja revizije u Republici Hrvatskoj

Zbog vrlo čestih korupcija u društvu i visokom poslovnom okruženju, manipulacija financijskih izvještaja, iskazivanja "kreativnih" financijskih rezultata, Vlade zemalja EU i vlade trećih zemalja, prisiljene su poduzimati različite mjere kako bi se rizici od gore navedenih pojava smanjili i eliminirali.

Jedna od mjera za smanjenje rizika manipuliranja i lažiranja financijskih izvještaja je propisivanje obveze revidiranja poslovnih izvješća koja donekle dokazuju i potvrđuju vjerodostojnost i istinito prezentiranje financijskih izvješća. U Republici Hrvatskoj, obveza revidiranja financijskih izvješća propisana je Zakonom o računovodstvu¹¹. Prema navedenom zakonu, obvezom revizije obuhvaćeni su subjekti od javnog interesa, veliki i srednji poduzetnici koji nisu subjekti od javnog interesa, dionička i komanditna društva, društva s ograničenom odgovornošću i poduzeća čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzama.

Subjekti mikro i malog gospodarstva predmet su revizije "pri spajanju društava mikro i malog gospodarstva, prilikom podjele društava ako su oni preuzimatelji nekog drugog subjekta, pri prijelazu iz oblika j.d.o.o.¹² u d.o.o.¹³ te u nekim drugim slučajevima propisanim Zakonom o računovodstvu¹⁴". Za određivanje obveznika revizije važno je znati u koju grupu subjekata

¹¹ Narodne novine (2015) *Zakon o računovodstvu*. Zagreb: narodne novine d.d., 78 (20), sv.1493

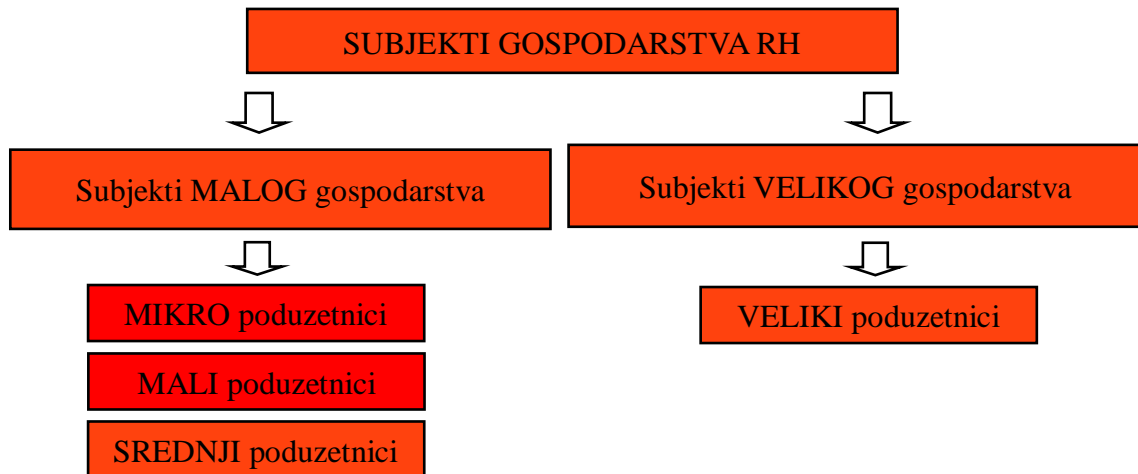
¹² Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću. Temeljni kapital društvo iznosi 10,00 kn. Razlikuje se od d.o.o.-a u obveznom izdvajanju dijela dobiti u zakonske rezerve sve dok ne dostigne propisanu visinu od 20.000,00 kn temeljnog kapitala, nakon čega se mora doregistrirati u d.o.o.

¹³ Društvo s ograničenom odgovornošću. Temeljni kapital iznosi 20.000,00 kn. Direktor ne odgovara privatnom imovinom već samo sa imovinom društva.

¹⁴ Narodne novine (2015) *Zakon o računovodstvu*. Zagreb: Narodne novine d.d., 78 (20), sv.1493

gospodarstva poduzeće pripada. Podjela subjekata gospodarstva Republike Hrvatske prikazana je na slici 1.:

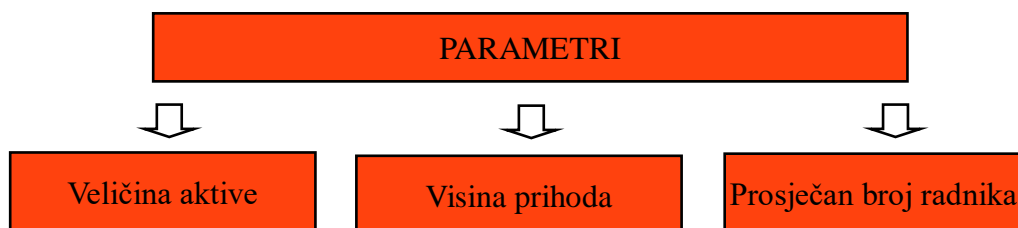
Slika 1. Podjela subjekata gospodarstva Republike Hrvatske

Izvor: Zakon o računovodstvu članak 5.stavak 1.

Parametri prema kojima se određuje pripadnost određenoj skupini subjekata, regulirani su Zakonom o računovodstvu¹⁵ a prikazujemo ih na slici 2.:

Slika 2. Parametri za određivanje skupine subjekata gospodarstva RH

Izvor: Zakon o računovodstvu članak 5.

Svaki subjekt mora zadovoljiti 2 od 3 postavljena parametra da bi pripadao određenoj skupini subjekta gospodarstva RH:”

1. **Mikro subjektima gospodarstva** aktiva ne smije prelaziti 2,6 milijuna kuna, moraju imati manje od 10 zaposlenih i prihod manji od 5,2 mil.kn.

¹⁵Narodne novine (2015) *Zakon o računovodstvu*. Zagreb: Narodne novine d.d., 78 (20), sv.1493

2. **Mali subjekti gospodarstva** prelaze najmanje 2 parametra za mikro subjekte ali ne prelaze 2 od 3 slijedeća parametra: veličina aktive do 30 milijuna kuna, visina prihoda do 60 milijuna kuna, a prosječan broj zaposlenih manji od 50.
3. **Subjekti srednjeg gospodarstva** prelaze najmanje 2 parametra koja zadovoljavaju mali poduzetnici ali ne prelaze više od 2 slijedeća parametra: veličina aktive do 150 milijuna kuna, visina prihoda do 300 milijuna kuna a broj zaposlenih ispod 250
4. **Subjekti velikog gospodarstva** su svi subjekti koji prelaze više od 2 parametra postavljena za subjekte mikro, malog i srednjeg gospodarstva"¹⁶

Nakon što se odredi skupina u koju poduzeće pripada, može se utvrditi da li je neko poduzeće obveznik redovne revizije ili nije. Prema trenutnom zakonskom okviru, svi subjekti koji pripadaju skupinama srednjeg i velikog gospodarstva, obveznici su godišnje revizije.

Subjekti mikro i malog gospodarstva nisu u obavezi godišnje revizije, već samo u pojedinim slučajevima koje smo naveli (spajanje, podjela, povećanje temeljnog kapitala i dr.).

Osim obavezne, zakonske potrebe, postoji i druga vrsta potrebe provođenja revizije u poduzeću. Kod poduzeća u kojima vlasnik poduzeća ne obnaša ujedno i funkciju člana Uprave poduzeća¹⁷, javlja se potreba za revidiranjem izvještaja zbog provjere poslovanja poduzeća i zastupa li osoba ovlaštena za zastupanje poduzeća, interese vlasnika. Revidiranjem se pokušava doći do potvrde da su informacije dane vlasniku od strane Uprave društva, točne, istinite i objektivne.

Nasuprot **Zakona o računovodstvu**, kojim je **regulirana obveza** provedbe revizije na teritoriju Republike Hrvatske, i koji je namijenjen u većini subjektima *koji se revidiraju*, na snazi je i **Zakon o reviziji**¹⁸ kojim se **propisuje način** provedbe revizije a namijenjen je osobama *koje revidiraju* financijska izvješća. Zakonom o reviziji se uređuju " načini i uvjeti za obavljanje revizorskih usluga, način i procedure obavljanja revizije, izdavanje i ukidanje odobrenja za rad osobama ovlaštenim za obavljanje revizorskih usluga, propisuju se registri koji moraju postojati, revizijski odbor, sustav nadzora i javnog nadzora nad osobama ovlaštenim za obavljanje

¹⁶Narodne novine (2015) *Zakon o računovodstvu*. Zagreb: narodne novine d.d., 78 (20), sv.1493

¹⁷Članovi uprave poduzeća mogu biti: direktor ili Upravni odbor. Oni predstavljaju ovlaštene osobe poduzeća koje odgovaraju za poslovanje poduzeća. Zastupaju poduzeće u svim pravnim i poslovnim stvarima a za račun vlasnika poduzeća. Vlasnik poduzeća ne mora biti i direktor ili član Uprave društva.

¹⁸Narodne novine (2017) *Zakon o reviziji*, Zagreb: Narodne novine d.d., 127 (17), str.2873

revizorskih usluga, nadzor nad drugim subjektima nadzora, uređuje se djelokrug rada Hrvatske revizorske komore, utvrđuje se nadležno tijelo i njegove ovlasti."¹⁹

Osoba koja želi obavljati poslove revizije mora steći licencu za revizora. Licenca se stječe polaganjem stručnog ispita kod Hrvatske revizorske komore²⁰. Osnovni uvjeti za polaganje takvog ispita su: "završeno minimalno visoko obrazovanje odnosno minimalno 300 ECTS bodova, osoba ne smije biti kažnjavana, mora imati minimalno 5 godina radnog staža unutar kojih tri godine mora biti mentorirano od strane ovlaštenog revizora"²¹.

Obveze ovlaštenog revizora su pošteno i savjesno obavljati poslove za koje je licenciran i stalno se stručno usavršavati, sudjelovanjem na stručnim seminarima, konferencijama i sl., a najmanje 120 sati u tri uzastopne godine. Nakon polaganja stručnog ispita, potrebno je tražiti odobrenje za rad od Ministarstva financija koje izdavanjem odobrenja, takovu osobu (kao fizičku ili pravnu), upisuje u svoj registar revizora.

Nakon dobivanja odobrenja, revizor može započeti sa samostalnim radom. Revizorska društva i revizori koji obavljaju revizijske usluge, također i sami bivaju revidirani od strane Ministarstva financija koje prati njihov rad koje im može oduzeti odobrenje ukoliko utvrde nesukladnosti u njihovom radu.

2.3. Obveze, načela i standardi obavljanja revizije u malim i srednjim poduzećima

Načela, standarde i postupke revizora uređuje revizorska struka. Načela revizijske struke obuhvaćaju skup opisanih pravila vezana za ponašanje revizora i objedinjene teorijske aspekte potkrijepljene iskustvom rada revizora. Na temelju revizorskih načela se postavljaju standardi kojima su propisani postupci i metode obavljanja revizije financijskih izvještaja.

Opća temeljna američka revizorska načela su:²²

1. Profesionalna etika revizora

¹⁹ Narodne novine (2017) *Zakon o reviziji*, Zagreb: Narodne novine d.d., 127 (17), str.2873

²⁰ Hrvatska revizorska komora je strukovna organizacija revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora i revizorskih vježbenika (od 1. siječnja 2018.). Komora ima svojstvo pravne osobe s javnim ovlastima utvrđene Zakonom o reviziji. U obavljanju javnih ovlasti Komora izdaje akte koji su javne isprave.

²¹ Narodne novine (2017) *Zakon o reviziji*, Zagreb: Narodne novine d.d., 127 (1), str.2873

²² Robertson, J.C., Davis, F.G.: *Auditing*, op.cit.str.41

2. Nezavisnost revizora
3. Potrebna stručna pažnja i kompetentnost revizora
4. Dokumentiranost
5. Nepriistrano objektivno izvješćivanje

Prva tri načela temelj su postavljanja općih standarda. Dokumentiranost je temelj donošenja standarda obavljanja revizije, dok je nepristranost temelj za donošenje standarda izvješćivanja.

Temeljna revizorska načela u Republici Hrvatskoj su:²³

1. Načelo zakonitosti
2. Načelo profesionalne etike
3. Načelo neovisnosti
4. Načelo stručnosti i kompetentnosti
5. Načelo odgovornosti
6. Načelo dokumentiranosti
7. Načelo korektnog izvješćivanja.

Općim revizorskim standardima uređena su područja stručnosti, nezavisnosti i opće stručne pažnje revizora, dok su standardima obavljanja revizije propisana pravila i postupci kojih se revizor mora držati prilikom obavljanja revizije u nekom poduzeću kako bi donio ispravno mišljenje. Standardi izvješćivanja propisuju usklađenost sa računovodstvenim načelima, primjenu standarda, odgovarajuće objavljivanje te izražavanje pravilnog mišljenja. U Republici Hrvatskoj je propisana, za postupak revidiranja, primjena međunarodnih revizijskih standarda koji su doneseni od strane međunarodnog odbora za revizijsku djelatnost.

Međunarodni revizijski standardi u Republici hrvatskoj grupirani su kroz slijedeća područja:²⁴

- uvodna razmatranja (oznake 100-199)
- odgovornosti (oznake 200-299)
- planiranje (oznake 300-399)
- interna kontrola (oznake 400-499)
- revizijski dokazi (oznake 400-499)

²³ Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L., (2012.), Revizija – načela, standardi, postupci, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str.66

²⁴ Žager K., Mamić Sačer I., Sever S., Žager L., (2008), Analiza financijskih izvješća, Zagreb: Masmedia.

- korištenje rada drugih (oznake 600-699)
- zaključci revizije, izvještavanje (oznake 700-799)
- posebna područja (oznake 800-899)
- povezane usluge (oznake 900-999)
- međunarodne upute za standarde (oznake 1000-1100)

Osim navedenih revizijskih standarda, propisani su i standardi financijskog izvještavanja kojih se poduzeća moraju pridržavati pri sastavljanju financijskih izvještaja. Financijsko izvještavanje u Republici Hrvatskoj provodi se u skladu smjernica MSFI²⁵-a i HSFI-a²⁶ ovisno o veličini poduzeća.

HSFI-a je usvojio Hrvatski odbor za standarde financijskog izvještavanja isključivo zbog pojednostavljenja za mala i srednja poduzeća za koje su MSFI-a bili do tada preširoki i preopširni. U tabeli br.1 uspoređena je upotreba Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja u malom i srednjem poduzeću u odnosu na izvještavanje u skladu Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

²⁵ Međunarodni standardi financijskog izvještavanja propisuju postupke, metode i načine iskazivanja poslovnih promjena na imovini i kapitalu poduzeća u financijskim izvještajima. Pridržavajući se njihovih smjernica poboljšava se transparentnost i usporedivost financijskih izvještaja poduzeća. Doneseni su na temelju uredbe (EZ) br.1606/2000 o međunarodnim računovodstvenim standardima.

²⁶ Hrvatski standardi financijskog izvještavanja su izvedeni iz MSFI-a i koriste ih mala i srednja poduzeća na području Republike Hrvatske.

Tabela 1. Usporedni prikaz financijskih izvještaja prema HSFI i MSFI za MSP²⁷

HSFI	MSFI za MSP 4, 5, 6, 7 i 8
<p>Bilanca</p> <ul style="list-style-type: none"> • imovina, obveze i kapital • nisu propisane informacije koje treba objaviti, a struktura je propisana Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja • terminološke razlike: kratkotrajna (kratkoročna) i dugotrajna (dugoročna) imovina i obveze, kapital 	<p>Izvještaj o financijskom položaju</p> <ul style="list-style-type: none"> • imovina, obveze i glavnica • propisane informacije koje treba objaviti, ali ne i struktura izvještaja • terminološke razlike: tekuća i netekuća imovina i obveze, glavnica
<p>Račun dobiti i gubitka</p> <ul style="list-style-type: none"> • metoda ukupnih troškova klasificiranih prema prirodnim vrstama • poslovne, financijske i izvanredne – ostale aktivnosti • nisu propisane informacije koje treba objaviti, a struktura je propisana Pravilnikom 	<p>Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti</p> <ul style="list-style-type: none"> • metoda ukupnih troškova klasificiranih prema prirodnim vrstama ili prema funkciji • poslovne i financijske aktivnosti • propisane informacije koje treba objaviti ali ne i struktura izvještaja
<p>Izvještaj o promjenama kapitala</p> <ul style="list-style-type: none"> • nisu propisane informacije koje treba objaviti, a struktura je propisana Pravilnikom 	<p>Izvještaj o promjenama glavnice</p> <ul style="list-style-type: none"> • izvještaj o dobiti i zadržanoj dobiti • propisane su informacije koje treba objaviti, ali ne i struktura izvještaja
<p>Izvještaj o novčanom toku</p> <ul style="list-style-type: none"> • direktna i indirektna metoda • poslovne, investicijske i financijske aktivnosti • nisu propisane informacije koje treba objaviti, a struktura je propisana Pravilnikom 	<p>Izvještaj o novčanom toku</p> <ul style="list-style-type: none"> • direktna i indirektna metoda • poslovne, investicijske i financijske aktivnosti • propisane informacije koje treba objaviti, ali ne i struktura izvještaja
<p>Bilješke</p> <ul style="list-style-type: none"> • propisane informacije koje treba objaviti • smanjen obujam propisanih stavki za mala poduzeća • standardi pojedinačno propisuju što je nužno objaviti u bilješkama 	<p>Bilješke</p> <ul style="list-style-type: none"> • propisane informacije koje treba objaviti, ali ne i struktura izvještaja • propisan redoslijed prezentiranih informacija • standardi pojedinačno propisuju što je nužno objaviti u bilješkama

Izvor: Prilagođeno prema Mrsa, J.: Harmonizacija financijskog izvještavanja za mala i srednje velika poduzeća, 44. simpozij „Financije i računovodstvo u zaštiti hrvatskog gospodarstva od recesije“, HZRFID, Zagreb, 2009., str.145-151.”

²⁷Prilagođeno prema Mrša, J.: Harmonizacija financijskog izvještavanja za mala i srednje velika poduzeća, 44. simpozij „Financije i računovodstvo u zaštiti hrvatskog gospodarstva od recesije“, Zagreb:HZRFID, str.145-151.”

2.4. Važnost financijskih izvještaja poduzeća kao podloga za obavljanje revizije

Zadnjih godina, nakon što je većina zemalja osjetila posljedice gospodarske krize u kojoj je doista velik broj poduzeća zatvorio svoja vrata ili su se našla u problemu sa likvidnošću te bila blokirana, porasla je svijest o značenju i važnosti posjedovanja pravovaljanih informacija i poznavanja poslovnih partnera sa kojima se ulazi u poslovni odnos. Svjetska kriza koja se dogodila 2008.godine, je izbrisala i likvidirala velik broj malih i srednjih poduzeća sa tržišta. Vjerojatno bi dio njih možda i opstao da se vodilo računa o tome kakva je stvarna poslovna slika poslovnih partnera s kojima se ulazilo u poslovne odnose.

Institucije, korporacije, pa tako i mala i srednja poduzeća, pokazuju sve više sklonosti analiziranju poslovanja poslovnih partnera i traže potvrdu vjerodostojnosti danih informacija o poduzeću. Upravo tu važnu ulogu potvrde vjerodostojnosti podataka poduzeća, osigurava revizija financijskih izvještaja poduzeća.

Financijski izvještaji predstavljaju izvor temeljnih informacija potrebnih revizoru za planiranje procesa revizije. Prikazuju uspješnost poslovanja poduzeća, načine raspolaganja poduzeća vlastitim resursima, korištenje novčanih sredstava kojima poduzeće raspolaže, politike koje poduzeće koristi u svom poslovanju. Financijski izvještaji pružaju informaciju o financijskom položaju, uspješnosti i promjenama financijskog položaja poduzeća. Pregledom financijskih izvještaja poduzeća, revizor može već u početku utvrditi u kojim stavkama se skrivaju potencijalne pogreške i moguće prijevare. Temelj su izrade plana revizije i odabira stavki za detaljnije revizijske postupke. Kada ne bi postojali, revizoru bi bilo teže uočiti potencijalne prijevare i pogreške. Morao bi povesti više dokaznih postupaka i utrošiti više vremena dokazujući da poduzeće provodi odabrane računovodstvene politike i posluje unutar Zakonskih okvira. Financijskim izvještajima koje revizor revidira, revizor ustvari potvrđuje eksternim korisnicima istinitost, realnost i objektivnost informacija o bonitetu poduzeća, rentabilnosti, likvidnosti, novčanim tokovima i poreznim politikama poduzeća.

3. SPECIFIČNOSTI PROVOĐENJA REVIZIJE U SREDNJE VELIKOM PODUZEĆU

3.1. Specifičnosti poslovanja poduzeća Esco d.o.o.

Zakonskim odredbama nije propisana obaveza odaziva i prihvaćanja revizije na poziv, odnosno revizor samostalno može odlučiti da li će prihvatiti obaviti reviziju u nekom poduzeću ili ne. Zahvaljujući razvoju tehnologije i interneta, jednostavnom internetskom pretragom nekih službenih stranica kao što su sudski registar ili web stranica poduzeća, revizor prije slanja ponuda može prikupiti dosta bitnih informacija koje će mu uštedjeti vrijeme i novac prije nego odluči dati ponudu. Sva mala i srednja poduzeća, dužna su jednom godišnje javno objaviti financijske izvještaje za zadnju poslovnu godinu. Objava se vrši predajom izvještaja u FIN-u²⁸ koja te izvještaje javno objavljuje i učitava na stranice sudskog registra. Osnovni financijski izvještaji koje subjekti gospodarstva RH moraju javno objaviti do propisanih rokova su:

- bilanca za razdoblje protekle poslovne godine na dan 31.12.
- račun dobiti i gubitka poslovne godine
- bilješke

Srednje velika poduzeća, za razliku od malih i mikro, osim ovih navedenih izvještaja, dužna su uz navedene izvještaje objaviti još i:

- izvještaj o novčanom tijeku
- izvještaj o promjenama glavnice

Iz objavljenih izvještaja moguće je prikupiti informacije koje nam mogu dati odgovore na pitanja koja si svaki revizor postavlja prije odluke o davanju ponude kao što su npr. koja poduzeća posluju na njegovu regionalnom području, podliježu li određena poduzeća obvezi revizije, da li je poduzeće likvidno, zaduženo, ima li kakvih nelogičnosti u bilanci i sl., a sve to prije komuniciranja sa potencijalnim klijentom. Ovakve informacije pomažu revizoru da odredi u kojem će smjeru teći prvi razgovori sa klijentom i utvrdi neke od specifičnosti poslovanja poduzeća. U sudskom registru za poduzeće Esco d.o.o., objavljeni su financijski izvještaji za poslovnu godinu 2018. unutar predanog revizijskog izvješća²⁹. Najvažniji izvještaji u ovoj fazi

²⁸ FINA je vodeća hrvatska tvrtka na području pružanja financijskih i elektroničkih usluga u vlasništvu Republike Hrvatske. Nastala je na temelju Zavoda za platni promet (ZAP).

²⁹ Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske (2019), Sudski registar 2019 (online). Bjelovar:Trgovački sud. Dostupno na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/pSubjektTrazi.do> (13.07.2019.)

prikupljanja informacija o poduzeću Esco d.o.o., su bilanca na dan 31.12.2018.godine u tabeli 2. i račun dobiti i gubitka za razdoblje 01.01.2018.-31.12.2018. prikazan u tabeli 3.

Tabela 2. Bilanca poduzeća Esco d.o.o. razdoblju 01.01.-31.12.2018.godine

AKTIVA		
Naziv pozicije	31.12.2017.	31.12.2018.
1. DUGOTRAJNA IMOVINA	11.209.311	14.176.994
1.1. Materijalna imovina	11.209.311	14.176.994
2. KRATKOTRAJNA IMOVINA	36.928.125	35.357.414
2.1. Zalihe sirovna, proizvodnje i gotovih proizvoda	24.365.618	25.055.143
2.2. Potraživanja	11.229.533	9.006.692
- potraživanja od kupaca	8.344.900	8.675.175
- potraživanja od države, zaposlenih, ostala potraživanja	2.884.633	331.517
2.3. Kratkotrajna financijska imovina	682.438	796.611
- dani zajmovi, depoziti i slično	682.438	796.611
2.4. Novac u banci i blagajni	650.536	498.968
3. PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA	3.210	3.547
UKUPNA AKTIVA:	48.140.646	49.537.955
PASIVA		
1. KAPITAL I REZERVE	27.826.783	26.648.370
1.1. Temeljni (upisani) kapital	21.048.679	18.473.479
1.2. Revalorizacijske rezerve	3.781.627	3.781.627
1.3. Zadržana dobit	1.222.938	2.996.478
1.4. Dobit poslovne godine	1.773.539	1.396.786
2. DUGOROČNE OBVEZE	3.994.167	8.866.529
2.1. Obveze za zajmove od povezanih osoba	0	115.000
2.2. Obveze prema bankama i financijskim institucijama	3.994.167	8.751.529
3. KRATKOROČNE OBVEZE	16.319.696	13.991.174
3.1. Obveze za zajmove od povezanih osoba	1.994.203	1.958.851
3.2. Obveze prema bankama i financijskim institucijama	9.990.000	6.696.810
3.3. Obveze prema dobavljačima	3.359.374	4.562.191
3.4. Obveze prema zaposlenima	450.910	510.528
3.5. Obveze za poreze, doprinose i sl.	525.209	262.794
4. ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA	0	31.882
UKUPNA PASIVA:	48.140.646	49.537.955

Izvor: Arhiva financijskih izvještaja poduzeća Esco d.o.o. za razdoblja 01.01.2017.-31.12.2018.

Tabela 3. Račun dobiti i gubitka za razdoblje 01.01.-31.12.2018. za ESCO d.o.o.

Naziv pozicije	31.12.2017.	31.12.2018.
1. POSLOVNI PRIHODI	36.672.038	40.777.016
1.1. Prihodi od prodaje proizvoda	36.041.207	37.214.159
1.2. Prihodi na temelju upotrebe vlastitih proizvoda	0	2.949.356
1.3. Ostali poslovni prihodi	630.831	613.501
2. POSLOVNI RASHODI	33.898.650	38.543.998
2.1. Promjene vrij. zaliha proizvodnje u tijeku i got. proizvoda	-1.054.741	1.592.330
2.2. Materijalni troškovi	22.240.891	24.645.168
2.3. Troškovi osoblja	8.083.407	8.812.118
2.4. Amortizacija	2.107.549	1.872.997
2.5. Ostali troškovi	2.521.544	1.621.385
3. FINANCIJSKI PRIHODI	264.327	197.132
3.1. Prihodi od danih zajmova	16.683	30.734
3.2. Tečajne razlike	247.644	166.398
4. FINANCIJSKI RASHODI	849.913	707.307
3.1. Rashodi s osnove kamata	590.073	457.161
3.2. Tečajne razlike	259.840	250.146
UKUPNI PRIHODI	36.936.365	40.974.148
UKUPNI RASHODI	34.748.563	39.251.305
Dobit prije oporezivanja	2.187.802	1.722.843
Porez na dobit	414.262	326.057
DOBIT/GUBITAK RAZDOBLJA	1.773.540	1.396.786

Izvor: Arhiva financijskih izvještaja poduzeća Esco d.o.o. za razdoblje 01.01.2017.-31.12.2018

Iz navedenih podataka utvrđeno je nekoliko specifičnosti poduzeća ESCO d.o.o.

Veličina aktive je 49.537.955,00 kn, godišnji prihod 40.974.148,00 kn i poduzeće zapošljava 115 djelatnika što ga svrstava u skupinu srednjih gospodarstvenika koji podliježu godišnjoj obvezi revidiranja financijskih izvještaja. Poduzeće je u obvezi pridržavati se smjernica HSFI-a jer pripada u ovu skupinu. Obveze poduzeća odnose se na dugoročne i kratkoročne obveze prema bankama u vrijednosti 15.448.339,00, zajmove prema povezanim osobama 2.073.851,00 kn i obveze prema dobavljačima u iznosu 4.562.191,00 kn. Prema ovim podacima, poduzeće Esco d.o.o. u većoj mjeri koristi vanjske izvore financiranja putem banaka i povezanih osoba. Kako je ovim korisnicima važno da je poduzeće likvidno i da ima mogućnost podmiriti kamate i vraćati dugove, veća pažnja će se morati posvetiti pregledu pozicija prihoda i dobiti. Zalihe poduzeća su u vrijednosti 25.055.143,00 kn. One čine 51% vrijednosti ukupne imovine što upućuje na mogućnost zastarjelosti ili precijenjenosti zaliha. Ukoliko su zalihe precijenjene

rashodi će biti podcijenjeni što direktno utječe na iskazanu dobit koja je opet važna za korisnike financijskih izvještaja.

Prema navedenom, osim stavaka koje su najčešće revidirane stavke u poduzećima, prihoda i dobiti, revizor će obratiti pozornost i na stavku zaliha a to znači da bi proces revizije mogao obuhvaćati veću količinu testova i dokaza koji će se morati provesti kako bi se isključili eventualni rizici od pogreške i manipulacije, o čemu će se pisati malo kasnije. Biti će potrebno uložiti više svoga vremena a to će naravno utjecati na revizorovu odluku o cijeni usluge koju će ponuditi.

Iz sudskog registra, dobivene su još neke informacije važne za proces revizije. Poduzeće Esco je osnovano 1968.godine. što upućuje na dugu tradiciju poslovanja. bavi se proizvodnjom opruga, vijaka i vijčane robe i klasificirano je kao metaloprerađivačka industrija pod šifrom NKD-a³⁰ 2593 što je informacija koju granu industrije će se koristiti za usporedbu. Esco d.o.o. je u privatnom je vlasništvu dvaju vlasnika. Osnivač poduzeća posjeduje 51% udjela u poduzeću, dok je drugi vlasnik, koji je ujedno i zakonski zastupnik, u posjedu 49% udjela poduzeća.

Specifičnost koja karakterizira ove podatke je informacija o privatnom vlasništvu fizičkih osoba što upućuje revizora na pretpostavku da se neće moći u potpunosti osloniti na interne kontrole s obzirom da se radi o pličoj hijerarhijskoj strukturi.

Na službenoj stranici poduzeća Esco d.o.o.³¹ vidljivo je da poduzeće posluje na tržištu više od 50 godina i ima uvedeno nekoliko certifikata upravljanja kvalitetom, upravljanja ljudskim resursima i zaštitom na radu. Dobilo je povelju za poticanje i primjenu kvalitete u Hrvatskom gospodarstvu i izvozi proizvode na područje Europske unije.

Specifičnosti izvedene iz ovih informacija su stabilnost i sigurnost poslovanja poduzeća s obzirom da ono postoji već toliki niz godina. Certifikati koje posjeduje govore da posluje

³⁰Narodne novine (2007), Zakon o nacionalnoj klasifikaciji (2007), Zagreb:Narodne novine d.d.. Dostupno na <http://www.propisi.hr/print.php?id=7048>, (13.07.2019.)

³¹ Web stranica poduzeća Esco d.o.o.(2007), O nama (2008), Bjelovar:Esco d.o.o. Dostupno na: <http://esco.hr/tvornica-opruga/>,(13.07.2019.)

odgovorno, da ima određenu poslovnu kulturu i iskustvo u međunarodnom poslovanju s obzirom da većinu proizvoda izvozi na međunarodna tržišta.

Ovi podaci pružaju pozitivnu sliku o poduzeću i ukazuju na malu mogućnost manipulacija u financijskim izvještajima jer u suprotnom poduzeće ne bi tako dugo opstalo na tržištu osobito tržištu Njemačke, Italije, Austrije za koja znamo da su uređena i vode računa o poslovnim partnerima sa kojima surađuju.

Ovakav način prikupljanja podataka štedi vrijeme revizoru, a na temelju informacija i određenih specifičnosti o poduzeću koje revizor prikupi, može se stvoriti pozitivna ili negativna slika o poduzeću te na taj način stvoriti pretpostavka i predvidjeti kako bi revizija mogla teći odnosno postoji li rizik od moguće nesuradnje s menadžmentom.

3.2. Procedura odabira revizora s aspekta poduzeća Esco d.o.o.

Obveznici revizije Zakonom su obavezni do 30.rujna tekuće godine donijeti odluku o imenovanju revizora koji će obavljati reviziju godišnjih financijskih izvještaja za tekuću godinu. Odluku donosi Uprava društva poduzeća koja mora sakupiti ponude i provesti razgovore sa potencijalnim revizorima.

Uprava poduzeća Esco d.o.o. donosi odluku o odabiru revizora poduzimajući slijedeće korake:

1. Sastavlja se lista potencijalnih revizora.
2. Kontaktiraju se revizorska društva prema sastavljenoj listi te se sa njima dogovara termin prvog sastanka na kojem Uprava upoznaje revizore
3. Prikupljaju se ponude sa listom referenci
4. Slijedi analiza dostavljenih ponuda i provedenih razgovora od strane uprave i vlasnika
5. Donosi se odluka uprave društva o izboru, po mišljenju uprave, najstručnijeg revizora
6. Odabrano revizorsko društvo se obavještava o odabiru i dogovora za termin pokretanja postupka godišnje revizije

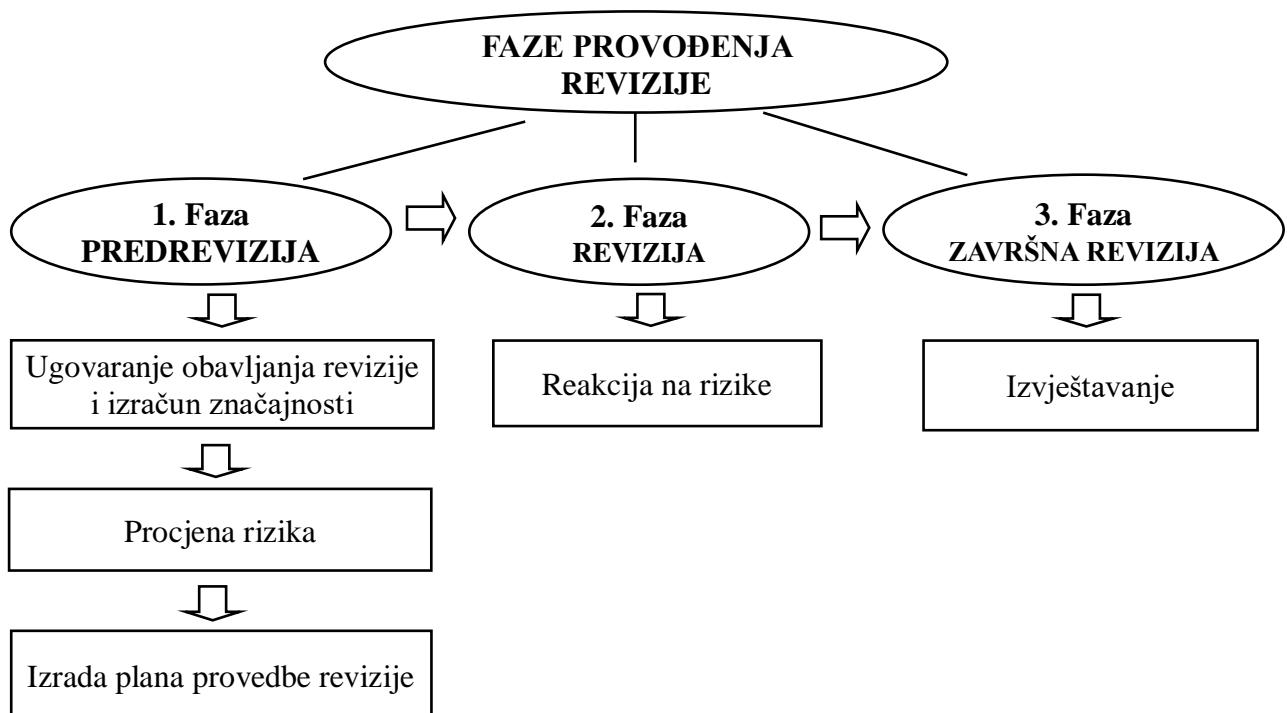
Kroz upoznavanje i razgovor sa revizorima, menadžment može svoj odabir temeljiti na temelju referenci revizora, na temelju blizine revizorskog društva ili na ostvarenoj komunikaciji. Može se odabrati revizor sa kojim je ostvaren najbolji kontakt i koji ulijeva najviše povjerenja, jer je dobra komunikacija i razumijevanje između menadžmenta i revizora vrlo važna. Dobra komunikacija olakšava provedbu procesa revizije i donošenje revizijskog mišljenja. Po odabiru

revizora, pristupa se potpisu Ugovora između naručitelja i izvršitelja i time započinje proces revizije u trgovačkom društvu.

3.3. Utvrđivanje faza provođenja revizije za 2018.godinu u poduzeću Esco d.o.o

Revizija se provodi kroz nekoliko faza prikazanih kroz sliku 3. koje utvrđuje odabrani revizor poduzeća.

Slika br.3 Faze provođenja revizije

Izvor: Knjiga: Revizija – načela, standardi, postupci ³²

Pred revizija je faza revizije koja se obavlja u tijeku poslovne godine koja će se revidirati. Započinje nakon 30.09. kada je zadnji rok za odabir revizora i odvija se kroz nekoliko koraka:

1. Potpisivanje Ugovora o obavljanju revizije društva i uvjeta pod kojima će se obavljati revizija.
2. Obavljanje razgovora sa odgovornima u društvu kako bi revizor upoznao poduzeće, njegovu organizacijsku strukturu, djelatnost poduzeća te svrhu poslovanja.

³²Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L., (2012.), Revizija – načela, standardi, postupci, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, str.191-193

3. Pregledavaju se financijski izvještaji i bruto bilanca društva kako bi se utvrdile značajne materijalne stavke.
4. Procjena mogućih rizika
5. Izrada plana provedbe revizije

1. Potpisivanje Ugovora i Uvjeta revizijskog angažmana

Ugovor za obavljanje revizije mora sadržavati slijedeće odredbe:

- **podaci o ugovornim stranama** u koje je potrebno upisati naziv poduzeća, sjedište poduzeća, OIB, ime i prezime zastupnika ili odgovornu osobu poduzeća te iste podatke o revizorskom društvu.
- **naslov Ugovora** sadržava redni broj, godinu ugovaranja i naslov iz kojeg je vidljivo ukratko u koju svrhu se sklapa Ugovor.
- **predmet ugovora** detaljnije opisuje svrhu sklapanja Ugovora.
- **u obvezama revizorskog društva** navodi se način provedbe revizije u smislu zakonskih odredbi, standarda te kodeksa revizora, obveza i roka predaje izvještaja revizije naručitelju revizije.
- **obveze i odgovornosti naručitelja revizije** obuhvaćaju opis odgovornosti naručitelja revizije za sastavljanje financijskih izvještaja u skladu okvira financijskog izvještavanja, za uspostavu internih kontrola, obveze stavljanja na raspolaganje sve potrebne dokumentacije i izvještaja koje revizor zatraži. Ugovara se prostor u kojem će se obavljati revizija te se ovlašćuje osoba za operativnu suradnju s revizorima. Najčešće je to osoba koja radi u odjelu financija i računovodstva a mogu se obuhvatiti i osobe ostalih odjela poduzeća ukoliko to revizor zahtijeva. To može biti voditelj nabave i prodaje, voditelj proizvodnje ili neka druga osoba a ovisno o planu revizora.
- **cijena usluge revidiranja i način plaćanja**
- **u zaključnim odredbama** se navodi broj primjeraka Ugovora i naziv nadležnog suda u slučaju spora.
- **potpis i pečat ugovornih strana**

Na temelju podataka iz arhive poduzeća Esco d.o.o., izrađen je primjerak Ugovora između poduzeća Esco d.o.o. i revizorskog društva i prikazan je na slici 4. ovog diplomskog rada.

Slika 4. Ugovor poduzeća Esco d.o.o. i revizijskog društva d.o.o.

REVIZIJSKO DRUŠTVO d.o.o., Bjelovarska 19, Bjelovar, OIB, koje zastupa _____
(direktor društva)

i

ESCO d.o.o., ulica 29.rujna 4, Bjelovar, OIB: _____, koje zastupa _____
(direktor društva)

sklopili su dana: 30.09.2018.god.

UGOVOR br.08/2018 o reviziji finansijskih izvještaja

Članak I.

Predmet Ugovora

Ugovorne strane potvrđuju da je predmet ovog Ugovora obavljanje revizije godišnjih finansijskih izvještaja društva Esco d.o.o., za poslovnu godinu 2018.

Članak II.

Obveze revizorskog društva

Revizorsko društvo se obvezuje obaviti reviziju finansijskih izvještaja za 2018.godinu u skladu Zakona o reviziji, Međunarodnih revizijskih standarda te Kodeksa profesionalne etike revizora. Revizorsko društvo se obvezuje izvršiti reviziju do 30.ožujka 2019.godine, te u roku 20 dana nakon završetka revizije, naručitelju revizije predati završno neovisno stručno mišljenje u 2 primjerka.

Članak III.

Obveze i odgovornosti naručitelja revizije

Naručitelj revizije odgovoran je:

- sastaviti finansijske izvještaje u skladu primjenjivog okvira finansijskog izvještavanja
- uspostaviti sustav internih kontrola uz pomoću kojih će osigurati sastavljanje izvještaja bez značajnih pogrešnih prikazivanja.
- obvezuje se revizorskom društvu dati na raspolaganje i uvid svu potrebnu dokumentaciju i informacije kako bi se revizija mogla izvršiti i mišljenje formirati bez poteškoća
- dužan je osigurati radni prostor za obavljanje revizije
- dužan je ovlastiti stručnu osobu koja će sudjelovati u operativnom dijelu procesa revizije
- dužan je dati potrebna pismena i usmena obrazloženja za određene postupke ukoliko to revizorsko društvo zatraži
- dužan je revizorskom društvu dati podatke o poslovnim događajima nakon bilance a koji bi mogli utjecati na realnost revidiranih finansijskih izvještaja i na buduće poslovanje
- menadžment naručitelja smatra se odgovornima točnost danih informacija

Članak IV.

Cijena i plaćanje usluge revizije finansijskih izvještaja

- (1) Utvrđuje se vrijednost ugovorene usluge u iznosu _____ kn uvećano za PDV.
- (2) Naručitelj revizije se obvezuje, 30% utvrđene vrijednosti iz stavka (1), podmiriti revizorskom društvu u roku 15 dana od dana sklapanja ovog Ugovora, a prije početka procesa revidiranja finansijskih izvještaja.
- (3) 70% utvrđene vrijednosti usluge iz stavka (1), naručitelj je dužan podmiriti u roku 30 dana nakon primitka revizorskog mišljenja.

Članak V.

Zaključne odredbe

- (1) Ugovor je sklopljen u 2 (dva) istovjetna primjerka. Za svaku stranu po jedan
- (2) Za eventualne sporove iz Ugovora, koji se ne mogu riješiti sporazumno, nadležan je sud u Bjelovaru.

Revizorsko društvo d.o.o.

(zastupnik revizorskog društva, pečat)

Esco d.o.o.

(zastupnik naručitelj revizije, pečat)

Izvor: Arhiva Ugovora poduzeća Esco d.o.o.

Uvjeti revizijskog angažmana, za razliku od Ugovora, opisuju:³³

- **Cilj i djelokrug revizije** u kojima revizor opisuje i navodi što se od njega traži i što će raditi npr.” Tražili ste od nas da revidiramo godišnje financijske izvještaje koji obuhvaćaju bilancu na dan 31.12.2018.godine, račun dobiti i gubitka te sažetak računovodstvenih politika društva. Cilj obavljanja revizije koju prihvaćamo je izražavanje mišljenja o financijskim izvještajima društva.”³⁴).
- **Odgovornost revizora** - navode se standardi i postupci prema kojima će se obaviti revizija te postupci koje standardi zahtijevaju npr. obavljanje revizije sukladno etičkim zahtjevima, razlog zašto je odabran određeni postupak u procesu kao što je izbor postupaka prema revizorovoj prosudbi ili procjeni rizika značajnog pogrešnog prikazivanja u financijskim izvještajima uslijed prijevare ili pogreške, navodi da će ocijeniti prikladnost korištenja određenih računovodstvenih politika i sl. Ovdje se revizor ograđuje od eventualnog ne otkrivanja postojećih pogrešaka u iskazivanju i navodi da postoji neizbježan rizik da neka značajna pogrešna prikazivanja može ostati neotkrivena unatoč što je revizija obavljena sukladno Međunarodnim računovodstvenim standardima i unatoč ispravno isplaniranoj reviziji. Opisuje na koji način stvara procjenu rizika te navodi još neke dodatne uvjete na koje se obvezuje. Može se npr. obvezati menadžmentu da će u pismenom obliku menadžmentu navesti sve propuste i nedostatke na koje je naišlo u procesu revidiranja kao što su propusti u internim kontrolama.
- **Odgovornost menadžmenta malog i srednjeg poduzeća** - od menadžmenta se traži potvrda da shvaća da i on ima svoje odgovornosti u smislu sastavljanja i fer prezentacije financijskih izvještaja u okvirima standarda kojima poduzeće prema svojim parametrima podliježe, da je odgovorno za uspostavljanje internih kontrola koje će omogućiti sastavljanje financijskih izvještaja bez značajnih pogrešaka. Menadžment se obvezuje omogućiti revizorima pristup svim potrebnim informacijama, dokumentaciji te osobama koje su zaposlene u društvu a koje mogu znatno utjecati na sastavljanje izvještaja. Također se od menadžmenta može tražiti i pismene potvrde vezane uz prezentiranje danih informacija.

Nakon potpisa Ugovora i Uvjeta, pristupa se razgovoru sa stručnim osobljem unutar poduzeća kako bi se steklo razumijevanje klijenta te dobilo informacije o okruženju u kojem poduzeće posluje.

³³ Miletić, A., (2017), Ugovaranje revizijskih angažmana (online). Zagreb: Računovodstvo, revizija i financije. Dostupno na: 119 http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/1_KB-za-CIP-124.pdf, (20.07.2019.)

³⁴ Citat revizorskih uvjeta revizorskog društva koje obavlja reviziju u poduzeću Esco d.o.o.

2. Razgovor sa odgovornim osobama i utvrđivanje značajnosti

Kod ovog koraka, cilj revizora je upoznati Upravu društva koja donosi odluke, upoznati stručno osoblje koje sudjeluje u izradi financijskog izvješća, te pobliže dobiti informacije o organizaciji, hijerarhijskoj strukturi poduzeća i internim kontrolama koje se primjenjuju u poslovanju kako bi se procijenilo postoje li interne kontrole i revizijski rizici. Revizor izrađuje zapisnik koji se sastoji od pitanja i odgovora koja upućuje odgovornim osobama u poduzeću. Pitanja se pripremaju unaprijed dok se odgovori unose tijekom ili nakon obavljenih razgovora. Koja pitanja i koliko će ih se postaviti Upravi poduzeća, ovisi o tome, da li revizor prvi puta revidira izabrano poduzeće ili je ponovno izabran za reviziju poduzeća u kojem je u prethodnim godinama obavljao istu. Kod novog poduzeća, postaviti će se veći obim pitanja dok će se u poduzećima u kojima je revizorsko društvo prisutno već neko vrijeme, više osloniti na usporedbu podataka iz prethodnih razdoblja sa podacima tekućeg razdoblja. Pitanja i način intervjua sa odgovornim osobama ovise o iskustvu revizora i njegovoj uspješnosti komuniciranja o čemu će ovisiti i kvaliteta procjene rizika revizora.

U tabeli 4. navedena su pitanja vezana uz područja poslovnih rizika a koja mogu dati odgovore da li je poduzeće spremno na neočekivane događaje i kako reagira na potencijalne rizike. Pitanja se odnose na rezultate poslovanja, promjene u poslovanju, na rizike kojima je poduzeće izloženo i kako se nosi sa njima, te politike i procedure koje poduzeće provodi a koje su važne za iskazivanje poslovnih promjena na imovini i kapitalu poduzeća u financijskim izvještajima.

Tabela 4. Upoznavanje revizora sa društvom Esco d.o.o.

Datum sastanka: Sastanku prisutni:	12.11.2018. – revizor i direktor poduzeća
PITANJA	ODGOVORI
POSLOVNI RIZICI	
Pitanja postavljena managementu Esco d.o.o.	
1. Rezultati poslovanja	
Ima li poduzeće strateški plan?	Da
Kome su namijenjeni proizvodi poduzeća?	Drugim poduzećima kao sirovina
Kakva je organizacijska struktura poduzeća?	Formalna (plitka) organizacijska struktura
Da li je poduzeće mijenjalo vlasnika u zadnjih 5 godina?	Nije
Da li poduzeće isplaćuje dobit?	Po odluci uprave ali ne svake god.
Da li je poduzeće u zadnjih 5 godina imalo blokadu ŽR?	Nije

Da li je posljednjih 10 godina poduzeće bilo subjektom nadzora i kojeg? Da li je kažnjavano?	Da. Porezne uprave, ministarstva rada i mirovinskog sustava. Nisu utvrđene nepravilnosti.
Da li se održavaju sastanci Uprave društva i ključnih ljudi (tehničkog direktora, voditelja proizvodnje, komercijale, računovodstva) i koliko često?	Da. Na tjednoj bazi.
Koliko često se radi izvještavanje uprave o financijskim rezultatima?	Kvartalno.
Da li je poduzeće revidirano prethodne godine?	Da.
Da li Uprava društva prati ostvarenje godišnjih planova?	Da.
Koliko često u toku godine?	Na mjesečnoj bazi.
Da li poduzeće ima osiguranu imovinu društva?	Da. Samo dio koji je pod zalogom.
Ima li poduzeće povezanih osoba?	Da.
Da li poduzeće koristi strojeve u najmu ili vlastite?	Vlastite.
Da li poduzeće ima razvijen informatički sustav?	Da.
Da li su zaposlenici poduzeća upoznati sa bitnijim odlukama poduzeća pismeno ili usmeno?	Pismeno, objavom na oglasnoj ploči
Da li su pravila ponašanja zaposlenih propisana i da li su zaposleni upoznati sa njima?	Da. Postoji etički kodeks kojeg je svaki zaposlenik potpisao.
Postoji li sistematizacija radnih mjesta sa opisom zadataka i odgovornosti?	Da.
Kakva je stručnost osoba na voditeljskim pozicijama?	VŠS i VSS – 5 godina iskustva unutar poduzeća prije napredovanja
2. Promjene u poslovanju	
Da li je u zadnjih godinu dana bilo promjena ključnog osoblja?	Nije.
Da li je u zadnjih godinu dana bilo prekida suradnje sa većim kupcima? Objasniti.	Nije.
Da li je u zadnjih godinu dana bilo promjena dobavljača? Objasniti.	Da. Prijevoznika zbog smanjenja troškova prijevoza robe.
Ima li poduzeće konkurenata u okolici?	Ne
Mijenja li se često Zakonska regulativa u okruženju?	Da.
3. Rizici u poslovanju i utjecaj na poslovanje	
Da li je poduzeće u posljednjih 10 godina imalo gubitak poslovne godine?	Ne.
Da li poduzeće ima otvorenih sudskih sporova?	Ne. Ima prijavljenih tražbina u predstečajnim masama
Da li je bilo otkazivanja Ugovora o radu uslijed neke prijeverne radnje posljednjih 5 godina (ako da, obrazložiti što se poduzelo kako se ne bi ponovila)	Da. Krađe sirovine. Izvanredni otkaz zaposleniku.
Postoje li rezervni dijelovi na skladištu u slučaju kvara stroja?	Da.
Da li postoji razvijen sustav zaštite od požara i poplava?	Da. Posjeduje se ISO certifikati koji su Zakonom propisani
4. Primjena standarda financijskog izvještavanja	
Koje su ključne politike društva?	Društvo se vodi smjericama HSFI-a pri sastavljanju financijskih izvještaja.
Koje su ključne pozicije fin. izvještaja za management?	Dobit, prihodi, obveze

Izvor: Rad autora na temelju podataka iz arhive poduzeća Esco d.o.o.

Nakon obavljenih razgovora sa odgovornima u društvu, revizor pristupa pregledu prijašnjih financijskih izvještaja i tekuće bilance društva i obavljaju se analitički postupci za potrebe utvrđivanja značajnosti na temelju koje će se donijeti daljnji plan revizije te utvrditi mogući značajni rizici.

3. Pregled financijskih izvještaja i bruto bilance društva za utvrđivanje značajnosti

"Značajnost se u reviziji može definirati kao razina propuštenih ili pogrešnih računovodstvenih informacija za koje se može razumno očekivati da oni pojedinačno ili u zbroju mogu utjecati na poslovne odluke i prosudbe korisnika financijskih izvještaja."³⁵

Utvrđuje se maksimalno dopušteni postotak pronađenih pogrešaka u financijskim izvještajima, ako one postoje, a koje neće utjecati na revizorovo mišljenje i smatrat će se beznačajnima. Ukoliko revizor u postupku revidiranja utvrdi da postoji neka veličina koja je ispod maksimalno utvrđenog postotka značajnosti, a može biti značajna za korisnika financijskih izvještaja, revizor može mijenjati utvrđene elemente na temelju kojih je odredio početnu značajnost a to ovisi o dokazima koje revizor prikuplja tijekom procesa i rezultatima. Određivanje značajnosti određena je Međunarodnim revizijskim standardom 320.

Za određivanje značajnosti, revizor se mora staviti u ulogu "korisnika" financijskih izvještaja i zapitati se. "Što je meni kao korisniku važno u ovom financijskom izvještaju? Koje stavke bilance suprotne strane bi mogle utjecati na mene kao korisnika?" Prvo mora utvrditi: Tko su korisnici financijskih izvještaja? Korisnici mogu biti vlasnici i dioničari kojima je u interesu ostvarenje dobiti, prihodi i rashodi poduzeća, dobavljačima je interes podmirenje njihova potraživanja, banke od poduzeća primaju kamate po odobrenim kreditima i interes im je redovito plaćanje. Kupcima je važan neometan proces proizvodnje i redovita isporuka. Za različite vrste korisnika, važne su različite pozicije bilance i RDG-a, pa je tako i izračun značajnosti drugačiji.

Najčešće polazišne točke izračuna značajnosti su: bruto dobit, prihodi i imovina. Bruto dobit je pozicija koja varira od godine do godine, pa revizori radije polaze od stavke prihoda ili imovine ovisno o korisniku. Postoje priručnici i vodiči koji predlažu osnovice koje mogu revizorima poslužiti kao polazišne točke³⁶ pri izračunu značajnosti.

³⁵ Međunarodna federacija računovođa IFAC (2010), Međunarodni revizijski standard 320 (online), Zagreb: Hrvatska revizorska komora, Dostupno na: http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/1_KB-za-CIP-124.pdf. (20.07.2019.)

³⁶ Hrvatska revizorska komora (2013), Vodič za korištenje MrevS-a u revizijama malih i srednjih subjekata, 2. Svezak – praktični vodič, treće izdanje (online). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, Dostupno na: [http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/VOLUME%202%20KONACNO%20\(2\).pdf](http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/VOLUME%202%20KONACNO%20(2).pdf) (21.07.2019.)

Tri su stavke utvrđivanja značajnosti:

1. Značajnost za financijske izvještaje u cjelini
2. Značajnost za određene klase transakcija, stanja računa i objava
3. Značajnost za provedbu

Utvrđivanje značajnosti za financijske izvještaje u cjelini za poduzeće Esco d.o.o.

Poduzeće Esco d.o.o. je proizvođač i profitno je orijentirano. Potreban mu je dostatan obrtni kapital kako bi osigurao neometan tijek proizvodnje, stoga se postavlja pitanje: Kako poduzeće stvara taj potrebni obrtni kapital?

U bilanci društva Esco d.o.o. koju smo prikazali u poglavlju 3.1. u Tabeli 2., vidljivo je da poduzeće ima velika potraživanja i da vrijednost obveza poduzeća premašuje vrijednost tih potraživanja. To nas upućuje kao revizora da si postavimo slijedeće pitanje: Da li poduzeće možda koristi tuđi kapital kako bi nadomjestio manjak obrtnih sredstava koja ne može namiriti iz postojećih potraživanja? Dugoročne obveze Esco d.o.o. pozamašne su a iz Računa dobiti i gubitka vidljivi su i financijski rashodi po osnovi kamata, što znači da poduzeće koristi tuđi kapital i da su korisnici financijskih izvještaja: financijske institucije ili banke.

Osim dugoročnih obveza, poduzeće Esco d.o.o. ima zabilježene i kratkoročne obveze veće vrijednosti tako da su i dobavljači jedan od važnijih korisnika financijskih izvještaja poduzeća. S obzirom da su prihodi ti koji osiguravaju poduzeću povrat dugova bankama i dobavljačima, oni predstavljaju značajnu stavku i njih će revizor uzeti u obzir kod izračuna postotka značajnosti. Vlasnici poduzeća se mogu poslužiti "kreativnim računovodstvom"³⁷ i mogu "napuhati" prihode kako bi iskazali dobit, prikazali dobro poslovanje i na taj način pružili krivu sliku te utjecali na odluku analitičara banke pri odobravanju novih sredstava. Osim prihoda, vlasnici mogu "napuhati" i vrijednost imovine koja služi za zalog pri kreditiranju te na taj način obmanuti banke koje će smatrati da imaju dovoljno osiguranje u slučaju nepodmirenja obveza. Za izračun značajnosti u poduzeću Esco d.o.o. korištena je jedna od revizijskih metoda za izračunavanje početne procjene značajnosti³⁸ kao što je prikazano u tabeli br.5.:

³⁷ „Kreativno računovodstvo je transformacija financijskih računovodstvenih prikaza od onoga što je stvarno u ono što subjekt želi prikazati koristeći postojeća pravila i/ili ignorirajući neka od njih.“ (Naser, K., 1993, p. 2.). Glavne karakteristike kreativnog računovodstva opisuje Belak, V., u knjizi “Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo: Borba protiv prijevare”, Zagreb, 2011., str. 143.

³⁸ Messier Jr., (2000) W.F.: Revizija priručnik za revizore i studente, Zagreb: Faber i Zgombić Plus.

Tabela 5. Značajnost za financijske izvještaje u cjelini

Subjekt revizije: Esco d.o.o.		
Datum bilance: 31.12.2018.		
Određivanje osnovnog iznosa: <u>49.537.955</u> (veći ukupni prihodi ili ukupna imovina)		
Izračunavanje planirane značajnosti:		
$\frac{49.537.955}{\text{(osnovni iznos)}}$	$\times \frac{0,005}{\text{(postotak)}}$	$= \frac{247.689,78 \text{ kn}}{\text{(planirana značajnost)}}$
Tablica faktora značajnosti:		
IZNOS	POSTOTAK	ZNAČAJAN IZNOS
0 – 100.000	0,07 – 0,05	
100.001 – 1.000.000	0,05 – 0,03	
1.000.001 – 5.000.000	0,03 – 0,015	
5.000.001 – 10.000.000	0,015 – 0,01	
10.000.001 – 25.000.000	0,01 – 0,008	
25.000.001 – 50.000.000	0,008 – 0,005	247.690,00 kn
50.000.001 – 100.000.000	0,005 – 0,004	
Preko 100.000.000	0,004 – 0,002	

Izvor: Bruto bilanca i račun dobiti i gubitka za 2018.god. poduzeća Esco d.o.o.

Imovina poduzeća Esco d.o.o. iskazana je u vrijednosti 49.537.955 kn dok su ukupni prihod poduzeća 40.974.148 kn. Kako je imovina poduzeća veća od ukupno ostvarenih prihoda, a bitna je za korisnike financijskih izvještaja poduzeća Esco d.o.o., ona je uzeta kao osnovni iznos za izračun faktora značajnosti. Iz gornje tabele može se utvrditi da se iznos značajnih pogrešaka do vrijednosti 247.690,00 kn neće smatrati značajnim, odnosno pogreške u financijskim izvještajima do vrijednosti 247.690,00 kn mogu se smatrati beznačajnima.

Utvrđivanje značajnosti za određene klase transakcija, stanja računa i objava u Esco d.o.o.

Poduzeće Esco d.o.o. u bilanci društva od značajnijih stavaka ima još zalihe, potraživanja od kupaca i kratkoročne obveze. Utvrđeni iznos značajnosti se raspoređuje na te materijalno značajne stavke ukupno. To znači da je iznos ukupno dozvoljenih pogrešaka kroz sve ostale materijalno značajne stavke 247.690,00 kn. Ove ostale stavke se ne provjeravaju u potpunosti zbog velikog obujma podataka već se najčešće koristi metoda slučajnog odabira. Navedeno je prikazano u tabeli 6.

Tabela 6 .Značajnost određenih klasa transakcija, stanja računa i objava

		POSTOTAK ZNAČAJNOSTI	BEZNAČAJNO DO	POGREŠNO
		(1)	(2)	(3)
(1)	ZALIHE	52,00%	128.799	57.252
(2)	POTRAŽIVANJA OD KUPACA	19,00%	47.061	63.000
(3)	KRATKOROČNE OBVEZE	29,00%	71.830	12.758
(4)	UKUPNO:	100,00%	247.690	133.010

Izvor: Bruto bilanca i račun dobiti i gubitka za 2018.god. poduzeća Esco d.o.o.

Utvrđivanje značajnosti za provedbu

Nakon što se utvrdi početna značajnost i značajnost za određene klase transakcija, stanja računa i objava, revizor mora utvrditi i postotak značajnosti za provedbu. S obzirom da se ostale stavke bilance ne mogu revidirati u cijelosti i mora se koristiti metoda uzorka, postoji mogućnost ne otkrivanja pogreške ili prijevare koja bi mogla biti veća od pojedinačne. Revizor mora usporediti i svaku bitnu stavku bilance pojedinačno. Uspoređuje se tako da se iznos beznačajne pogreške po svakoj pojedinoj stavci uspoređuje sa iznosom pronađenih pogrešaka.

U tabeli 6. stupac 3. je vidljivo da stavka potraživanja od kupaca prelazi dopušteni iznos beznačajne pogreške. U tom slučaju revizor mora tražiti da poduzeće ispravi pronađene pogreške kako bi ih sveli na maksimalno dopuštene i kako ne bi morao donijeti mišljenje s rezervom.

4. Procjena rizika

Rizik se općenito može definirati kao mogućnost nastanka nepredviđenog događaja koji bi mogao utjecati na ostvarenje ciljeva poduzeća i poremetiti poslovanje poduzeća te na taj način ugroziti korisnike financijskih izvještaja. Najčešći rizik u procesu procjene je rizik od prijevare i rizik od pogreške. Ova dva rizika se razlikuju po tome što je prijevara namjerna a pogreške obično nastaju nenamjerno.

Dvije su vrste rizika. **Poslovni rizik** je rizik poduzeća, njegova poslovanja i djelovanja na tržištu, donošenja krivih odluka menadžmenta i sl. sa poslovnim rizikom se susreće svako poduzeće u svakodnevnom poslovanju. **Revizijski rizik** je rizik revizora od neprepoznavanja postojećih pogrešaka u financijskim izvještajima i eventualnih manipulacija od strane rukovodstva. To je rizik od davanja neispravnog mišljenja o financijskim izvještajima.

Menadžment poduzeća je u jedinstvenoj poziciji da može provoditi prijevarne radnje u pogledu prihoda poduzeća, kako bi sebi osigurao dodatne vanjske izvore financiranja, olakšao ugovaranje poslova sa partnerima i slično. Što je veći opseg pregledane dokumentacije od strane revizora i više postavljenih pitanja, revizijski rizik će biti manji i obratno. Rizik se može procjenjivati na razini financijskih izvještaja i na razini pojedinih pozicija računa i vrsta transakcija.

Revizijski rizik se sastoji od tri rizika međusobno povezanih:

1. **Inherentni rizik** - rizik pojave značajne pogreške u financijskim izvještajima. Većinom je prisutan kod poduzeća koja nemaju ugrađenih internih kontrola³⁹. Vezan je za cjelokupno funkcioniranje sustava.
2. **Kontrolni rizik** - rizik pogreške koji se može pojaviti na stanju računa ili vrsti transakcije i koji može biti značajan, pojedinačno ili zajedno s ostalim pogreškama na stanjima ili vrstama transakcija i koji se neće pravodobno spriječiti ili otkriti na temelju računovodstvenog sustava i sustava interne kontrole⁴⁰. Prema tome, procjena kontrolnog rizika obuhvaća procjenu učinkovitosti računovodstvenog sustava i sustava interne kontrole⁴¹.
3. **Rizik ne otkrivanja ili detekcijski rizik** - znači onaj rizik kad se revizorovim dokaznim postupcima ne otkriju pogreške koje se nalaze u saldima računa ili u vrstama transakcija, a mogle bi biti značajne, bilo pojedinačne ili zajedno s pogreškama drugih salda računa ili vrsta transakcija.

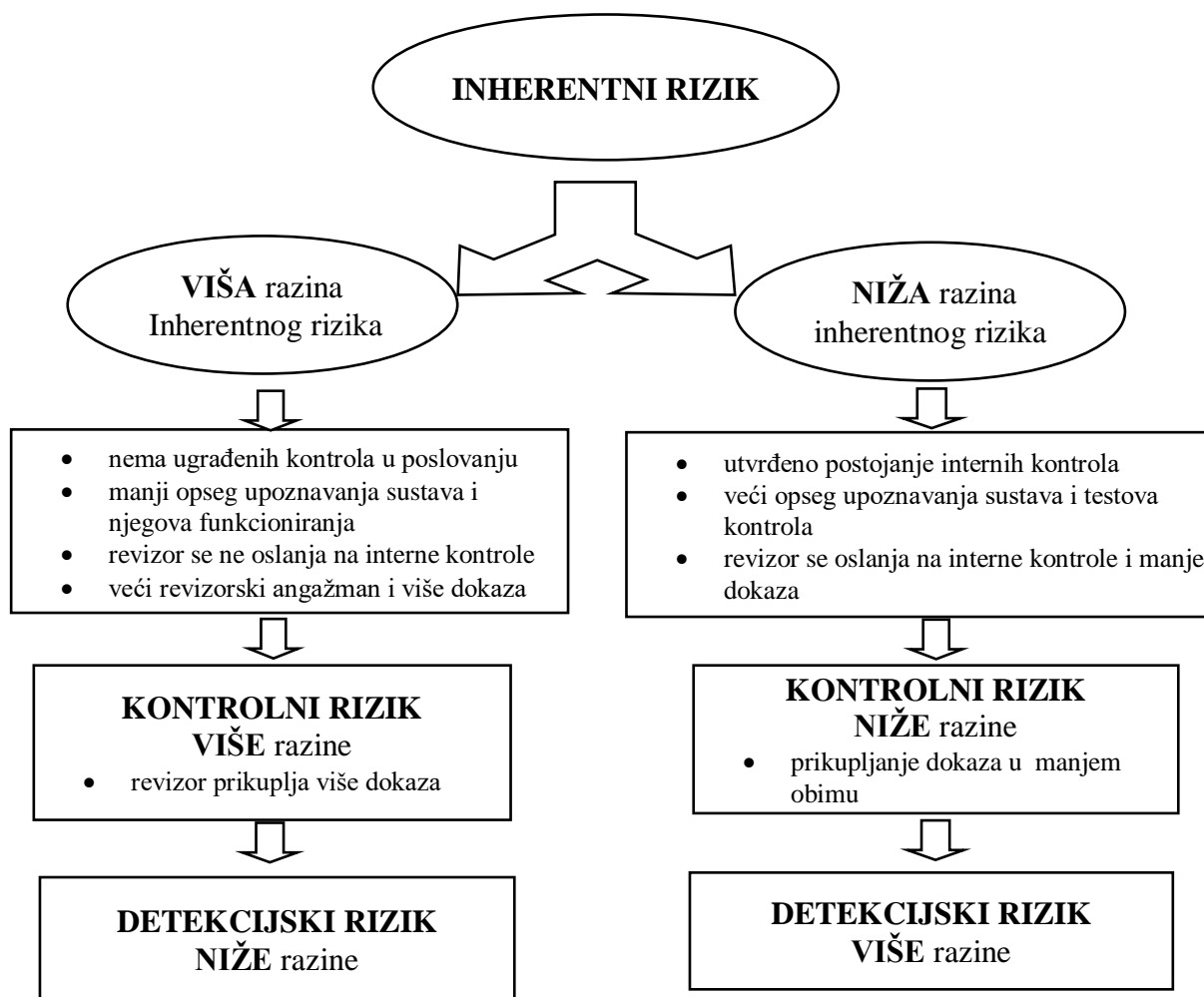
Revizor ne može utjecati i preuzeti odgovornost za prva dva rizika, ali ima veliki utjecaj i odgovornost za treći rizik jer on sam određuje postupke, dokaze i količinu dokumentacije pri procjeni rizika. Procjena svakog od ovih rizika utječe na ukupni revizijski rizik i odabir metoda i postupaka u daljnjem procesu revidiranja. Na slici 5. prikazan je njihov međusobni utjecaj.

³⁹Međunarodni revizijski standardi, Međunarodni standardi kontrole kvalitete, Međunarodne smjernice revizijske prakse, prijevod s engleskog jezika, HUR, Zagreb, (1999.), str.112.

⁴⁰Međunarodni revizijski standardi, Međunarodni standardi kontrole kvalitete, Međunarodne smjernice revizijske prakse, prijevod s engleskog jezika, o.cit., str.112.

⁴¹Tušek, B.(2004): Ocjena sustava internih kontrola i procjena kontrolnog rizika u procesu revizije financijskih izvještaja: Pojam i vrste revizijskih rizika. Zagreb:Računovodstvo i porezi u praksi. 12 (8), str.46

Slika 5. Međusobni utjecaj procjena komponenti revizijskog rizika

Izvor: Knjiga Revizija – načela, standardi, postupci, poglavlje 3.10.5.⁴²

Postupak identifikacije i procjene rizika od pogreške ili prijevare, revizor provodi nakon obavljenih početnih analitičkih postupaka za izračun značajnosti i stečenog razumijevanja klijenta i njegove okoline.

Postupak procjene rizika se odvija u tri koraka:⁴³

1. Postavljanjem upita menadžmentu i odgovornom osoblju u poduzeću

Revizor kroz razgovor i upitnike, pokušava razumjeti postoji li mogućnost od prikrivanja i manipuliranja informacijama. Ispituje se postoje li interne kontrole unutar poduzeća, poduzimanje koraka od strane menadžmenta uslijed utvrđenih prijevara, ispituju se načini

⁴² Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L., (2012.), Revizija – načela, standardi, postupci, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, str.222-224

⁴³ Filipović, I. (2009.): Revizija. Zagreb: Sinergija nakladništvo d.o.o. str. 92

komuniciranja između menadžmenta i zaposlenika i sl. Razgovori se, osim sa managementom poduzeća, obavljaju i sa ostalim odgovornim osobama unutar poduzeća. Kroz vođenje pojedinačnih razgovora sa osobama različitih odjela, revizor dobiva bolji uvid u poslovanje poduzeća a može saznati i neke informacije za koje, možda ne bi ni znao da je razgovor obavio samo sa ključnim osobljem. Također može provjeriti usklađenost odgovora na slična pitanja koja postavlja višem broju osoba. Od svih informacija, u ovom koraku, najvažnija je ona o postojanju i funkcioniranju internih kontrola jer upravo o internim kontrolama ovisi utvrđivanje i procjena kontrolnog rizika. Ukoliko revizor utvrdi da interne kontrole postoje za većinu pozicija u financijskim izvještajima, kontrolni rizik će procijeniti na nižoj razini i obratno. To znači da ukoliko revizor utvrdi da interne kontrole ne funkcioniraju, kontrolni rizik će biti procijenjen na višoj razini što znači da će revizor odraditi više testova i prikupiti više dokaza a manje se osloniti na interne kontrole.

Razlika između revizije velikih i malih i srednjih poduzeća je u tome što velika poduzeća najčešće imaju formirane interne revizije dok u malim i srednjim poduzećima zbog plitkih hijerarhijskih struktura te interne revizije ne postoje u tolikoj mjeri jer poduzećem upravlja i većinu odluka donosi samo nekoliko odgovornih osoba društva. Kod velikih poduzeća, revizor će više komunicirati sa internom revizijom i oslonit će se u većoj mjeri na njihove podatke i na taj način uštedjeti vrijeme, dok će kod malih i srednjih poduzeća morati uložiti veći angažman, provesti više testova, postaviti više pitanja kako bi utvrdio da su rizici svedeni na najnižu razinu.

2. Provođenje analitičkih postupaka

U pravilu se analitički postupci i njihovo provođenje protežu kroz sve faze revizija. U fazi procjene rizika predstavljaju prikupljanje dokaza koji potvrđuju iskazanu vrijednost pozicija u financijskim izvještajima.

Analitički postupci predstavljaju provođenje analiza i izračun pokazatelja prema kojima se mogu utvrditi odstupanja u nekim pozicijama u odnosu npr. prethodne godine. Analitički postupci koje revizor može provesti su:⁴⁴

- postupak horizontalne analize,
- postupak vertikalne analize,
- pokazatelji financijske analize: pokazatelji likvidnosti, zaduženosti, aktivnosti, ekonomičnosti, profitabilnosti i investiranja.

⁴⁴Brekalo, F. (2004). Revizija financijskih izvještaja. Zagreb: Faber & Zgombić Plus d.o.o, str. 43

Analitički postupci mogu otkriti revizoru neke postupke o kojima on nije imao saznanja, mogu mu pomoći da npr. uvidi neke transakcije koje nisu u skladu s djelatnosti poduzeća a mogu upućivati na moguće prijevorne radnje. Razlika provođenja procjene rizika na temelju analitičkih postupaka kod velikih i malih i srednjih poduzeća je ta što mala i srednja poduzeća možda ne izrađuju redovite periodične i mjesečne izvještaje koji služe revizoru za provođenje analitičkih postupaka pri procjeni mogućeg rizika pa revizor tu može imati ograničenja u primjeni analitičkih postupaka kod procjene mogućeg rizika dok to u velikim poduzećima nije upitno.

3. Promatranje i provjeravanje

U ovom koraku revizor promatra u kakvom okruženju poduzeće posluje, sa kakvim partnerima surađuje, ima li osigurane osnovne uvjete za poslovanje, postoji li dokumentacija kojom uređuje određene poslovne odnose, izrađuje li poduzeće planove i provodi li redovno praćenje tih planova. Promatranje i provjeravanje predstavlja u nekom smislu, dopunu 1. faze revizije kod upoznavanja klijenta i postavljanja upita managementu poduzeća.

Pri postupku procjene rizika, revizor se mora pridržavati se smjernica MrevS-a⁴⁵. Procjena rizika je subjektivna i ovisi o osobi koja je donosi. Revizorovo najvažnije pitanje je: "da li ću prepoznati moguće rizike iz postavljenih pitanja i da li ću dobro procijeniti kontrolni rizik da bi detekcijski rizik bio što niži? Zbog odgovora na ovo pitanje, osoba koja procjenjuje rizik mora biti stručna i imati dovoljno znanja iz područja menadžmenta, financija, računovodstva te dobro poznavati Zakonodavstvo poslovanja malog i srednjeg poduzeća, kako bi mogla donijeti što točniju procjenu i objektivnije ocijeniti rizik. Revizor mora znati procijeniti pouzdanost i istinitost operativnih i financijskih informacija, efikasnost i efektivnost provođenja operacija kroz programsko rješenje, koliko poduzeće štiti vlastitu imovinu, da li je poslovanje poduzeća usklađeno sa propisima i Zakonima te politikama i procedurama. Na temelju procjene rizika revizora, utvrđuju se svi daljnji postupci, metode, tehnike, dokumentacija, stavke izvještaja koje će se promatrati u većem obimu te se zaključuje Plan provedbe revizije.

⁴⁵Međunarodna federacija računovođa IFAC (2010), Međunarodni revizijski standard 320 (online), Zagreb: Hrvatska revizorska komora, Dostupno na: [http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/2015_MRevS%20315%20\(izmijenjen\)_final.pdf](http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/2015_MRevS%20315%20(izmijenjen)_final.pdf), (23.07.2019.)

Postupak procjene rizika u poduzeću Esco d.o.o.

U poduzeću Esco d.o.o., moraju se utvrditi razine: inherentnog, kontrolnog i detekcijskog rizika, kako bi se mogao zaključiti plan provođenja revizije i odrediti količina dokaznih testova i ostalih postupaka koji će se provoditi.

- **Postavljanje upita managementu poduzeća i odgovornim osobama Esco d.o.o.**

Na temelju postavljenih pitanja koja je revizor postavio ranije managementu poduzeća u fazi upoznavanja klijenta i utvrđivanja značajnosti, revizor raspolaže već nekim informacijama uglavnom o poslovanju poduzeća a koje se mogu iskoristiti i za procjenu inherentnog rizika.

U poduzeću Esco d.o.o. postavljena su pitanja kako bi se upoznao sustav poduzeća Esco d.o.o. i procijenilo ima li rizika za značajnije pogreške ili prijevare u financijskim izvještajima. Pitanja su postavljena Upravi društva, voditelju financija i računovodstva, voditelju komercijale te tehničkom direktoru. Prikazana su u tabeli br.4 i tabeli 7.

Tabela 7. Upiti za utvrđivanje inherentnog rizika u poduzeću Esco d.o.o.

Pitanja postavljena voditelju komercijale	
Kako se sastavlja račun i tko je zadužen za njegovo sastavljanje?	Kroz informacijski sustav. Sastavljaju ga komercijalisti.
Na koji način je osigurano da se izdaju računi za svaku otpremu?	Ukoliko račun nije izdan, otpremnica se javlja na izvještaju nefakturirane otpremnice?
Veže li se račun na narudžbu?	Da.
Da li poduzeće ima osigurane zamjenske dobavljače?	Samo neke.
Da li je Ugovor sa njima pismeno potvrđen?	Ne.
Da li postoje utvrđena i osigurana dozvoljena salda kupaca i tko ih određuje?	Da. Određuje ih management poduzeća.
Da li poduzeće ima konkurenata u užem okruženju?	Nema u RH. Najbliži konkurent Austrija.
Kako poduzeće osigurava prodaju proizvedenog?	Proizvodi se prema narudžbi i crtežu kupca. Unaprijed planiran proizvod.
Na koji način se određuje količina proizvodnje i tko je određuje?	Kupac. Redovnim tjednim narudžbama prema god. najavi kupca.
Na koji način i tko donosi odluku o krajnjim cijenama?	Direktor društva na temelju analize cijena materijala na tržištu.
Kako se rješavaju reklamacije kupca?	Manager kvalitete u suradnji sa odjelom kontrole
Radi li se kvartalna analiza tržišta?	Ne. Polugodišnja.
Pitanja postavljena tehničkom direktoru	
Kako poduzeće osigurava zastoje u proizvodnji?	Postoji odjel održavanja i zamjenski strojevi za većinu proizvodnje.
Da li su radnici koji rukuju s proizvodima obučeni za rukovanje?	Da.
Da li postoji skladište rezervnih dijelova za strojeve?	Da.
Da li postoji odgovorna osoba za zaštitu na radu unutar poduzeća?	Da. voditelj zaštite na radu.

Kako je zaštićena imovina poduzeća?	Ulaz u poduzeće trećih osoba nije dozvoljen bez elektronskog otključavanja vrata (inter fon). Zaposlenici poduzeća ulaze i izlaze u prostor poduzeća kroz okretna vrata pomoću elektronske kartice. Pristup prostorima i prostorijama poduzeća osiguran je čvrstom metalnom ogradom. Poduzimaju se Zakonske mjere-postojanje opreme zaštite na radu te se obučavaju svi zaposleni.
Kako je spriječen škart proizvoda?	Postavljanjem kamera na svaki stroj koje detektiraju škart proizvoda i signaliziraju problem.
Pitanja postavljena voditelju financija i računovodstva	
Koliko osoba prati i implementira u sustav promjenu Zakonskih propisa?	Tri. Voditelj financija i računovodstva, voditelj ljudskih resursa, voditelj zaštite na radu.
Na koji način se vrši podmirenje obaveza?	Prema valuti plaćanja koju prati odjel računovodstva uz verifikaciju direktora.
Koliko osoba sudjeluje u procesu plaćanja? Opiši.	Dvije. Jedna unosi naloge za plaćanje, dok druga verificira.
Kako se prenose podaci u glavnu knjigu?	Automatskom obradom prema unaprijed zadanim shemama – kontiranjem.
Tko odlučuje o redosljedu plaćanja? Opiši.	Voditelj financija i računovodstva i direktor.
Koliko često se radi financijski plan plaćanja?	Dva puta mjesečno.
Tko i koliko često radi analize i računaju pokazatelji?	Voditelj financija i računovodstva, kvartalno
Tko utvrđuje dozvoljenu visinu salda kupca?	Direktor društva na prijedlog voditelja financija?
Kako se rješavaju problemi neplaćanja?	3 opomene i tuženje ukoliko trošak tužbe ne prelazi saldo duga.
Da li poduzeće koristi neke druge izvore financiranja osim banaka?	Da. Pozajmice vlasnika i otkup potraživanja.
Da li je prethodna revizija revidirala otvorene kredite?	Da.

Izvor: autor rada prema podacima iz arhive poduzeća Esco d.o.o.

Osim navedenih upita, od voditelja financija, zatraženo je kratko objašnjenje: da li poduzeće Esco d.o.o. prati i n koji način izloženost financijskim rizicima s obzirom da ima velikih dugoročnih obaveza prema bankama? Dobiven je slijedeći odgovor⁴⁶: "Društvo kontinuirano prati izloženost financijskim rizicima. Na dnevnoj bazi se prati naplata od kupaca i nove obaveze. Također se na mjesečnoj bazi prati kretanje cijena sirovina na tržištu EU (poduzeće svu sirovinu nabavlja izvan RH pa je prisutan određeni valutni rizik). U dogovoru sa kupcima, pri povećanju cijena sirovina, ugovaraju se cijene prihvatljive i za jednu i za drugu stranu tako da se valutni rizik djelomično smanjuje na najmanju moguću razinu. Poduzeće 97% svoje proizvodnje plasira kupcima sa područja EU koji imaju vrlo visoki stupanj poslovne kulture u smislu podmirenja svojih obaveza a koja utječe direktno na smanjenje kreditnog rizika. Postoji i određeni kamatni rizik koji proizlazi iz promjene razina kamatnih stopa formiranih na tržištu

⁴⁶Citat voditelja financija i računovodstva u poduzeću ESCO d.o.o.

kapitala. Porast kamatnih stopa za 1% poen ne bi imao značajniji utjecaj jer je društvo uspjelo refinancirati postojeće kredite i smanjiti kamatnu stopu za cca.1,5% poena u odnosu na dosadašnju kamatnu stopu kada su ostvareni prihodi bili manji za cca 12%. Rizik likvidnosti je tijekom 2018.godine ostao na sličnoj razini kao i 2017.god. Početkom 2019.godine, zbog većeg investiranja i povećanja zaliha sirovina (povlače se godišnje količine za 2019. prema unaprijed utvrđenim narudžbama za neke proizvode), likvidnost je smanjena što se nastoji poboljšati kratkoročnim zaduživanjem modelom otkupa potraživanja (kupci imaju valute plaćanja do 90 dana) te će se u drugoj polovini 2019.godine likvidnost poboljšati i očekuje se razina likvidnosti iz 2018.god. Likvidnost se prati na tjednoj bazi pregledom stanja obveza i potraživanja te stanja novčanih ekvivalenata.”

Ostali podaci o razvoju poduzeća pregledani su putem stranica sudskog registra na kojima je između već navedenih izvještaja objavljen i godišnji izvještaj Uprave poduzeća Esco d.o.o. za 2018.god.⁴⁷ u kojem su vidljivi podaci o strategijama i planovima poduzeća u narednom razdoblju.

- **Provođenje analitičkih postupaka u poduzeću Esco d.o.o.**

Nakon razgovora sa odgovornim osobama, revizor provodi analitičke postupke u poduzeću Esco d.o.o. na temelju osnovnih objavljenih izvještaja poduzeća Esco d.o.o.: Bilance na dan 31.12.2018. i računa dobiti i gubitka za razdoblje 01.01.-31.12.2018.godine. Esco d.o.o. pripada grani metaloprerađivača, ali s obzirom da poduzeće Esco d.o.o. nema konkurenata na području RH, teško je usporediti podatke Esco d.o.o. sa nekim poduzećem unutar te grane. Iz ovog razloga provedene su samo dvije vrste analitičkih postupaka u preliminarnoj fazi revizije a one uključuju:”

- usporedbu pojedinih salda iz financijskih izvještaja tekuće godine s prethodnom godinom upotrebom horizontalne analize izvještaja⁴⁸
- pretraživanje (“skeniranje”) financijskih izvještaja kako bi se utvrdile neuobičajene transakcije, događaji ili salda.”⁴⁹

⁴⁷ Fofonjka, F. (2019). Revizijski izvještaj za 2018.god. za poduzeće Esco d.o.o.:Godišnji izvještaj Uprave poduzeća za 2018 (online). Dostupno na:<http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do> (01.08.2019.)

⁴⁸ Žager L., Mamić Sačer I, Sever Mališ S, Ježovita A.(2017). Analiza financijskih izvještaja, 3.izmjenjeno i dopunjeno izdanje,Sveučilišna tiskara d.o.o. Zagreb, str.269

⁴⁹ Carmichael, D.R., Willingham, J.J.;Auditing Concepts and Methods, op.cit.,str.133

Rezultati horizontalne analize 2017. i 2018.god.:

Usporedbom podataka pojedinih salda u bilanci poduzeća Esco d.o.o. utvrđeno je da je u 2018.godini povećana vrijednost materijalne imovine poduzeća, da je smanjena vrijednost potraživanja od države, zaposlenih i ostala potraživanja za 2.553.116 kn. Zalihe su povećane zaliha za 689.525 kn. 2018.godine je ostvarena manja dobit u odnosu na 2017.godinu za 376.753 kn. Došlo je do povećanja dugoročnih obveza 2018.god u odnosu na 2017.god. za 4.872.362 kn i smanjenja kratkoročnih obveza za 2.328.522 kn. Usporedbom podataka posjedinih salda računa dobiti i gubitka poduzeća Esco d.o.o. utvrđeno je povećanje poslovnih prihoda za 4.104.978 kn i povećanje poslovnih rashoda za 4.645.348 kn

Rezultati pretraživanja financijskih izvještaja poduzeća Esco d.o.o. 2018.godine

Pretraživanjem financijskih izvještaja, bilance na dan i računa dobiti i gubitka, utvrđene su neuobičajene transakcije u odnosu na primarnu djelatnost poduzeća Esco d.o.o. Stavke danih zajmova i primljenih zajmova od povezanih osoba. U računu dobiti i gubitka, primijećena je neuobičajeno visoka vrijednost stavke prihoda na temelju upotrebe vlastitih proizvoda. Promatranjem ova dva izvještaja u cjelini, primijećeno je i da je dobit manja od dobiti prethodne godine unatoč povećanju prihoda od 4.104.978 kn. Podaci "upozoravaju" na moguće područje postojanja potencijalnog rizika od manipulacije podacima u području pozicije prihoda i rashoda poduzeća.

- **Promatranje i provjeravanje u poduzeću Esco d.o.o.**

Provjerena su rješenja nadzora u posljednjih 10 godina u poduzeću Esco d.o.o. Poduzeće je imalo dva nadzora Porezne uprave, dva nadzora inspekcije rada te godišnje nadzore HZMO-a.⁵⁰ Rješenja su bez otkrivenih nepravilnosti u radu. Provjereno je da li postoje Ugovori o zajmovima s obzirom da ih poduzeće ima u bilanci društva i zadnji revizijski izvještaj prethodne godine. Provjereno je izvješće audita upravljanja kvalitetom provođenja poslovnih procesa unutar poduzeća.

Na temelju tvrdnji da uprava poduzeća posluje odgovorno i savjesno s obzirom da poduzeće u posljednjih 10 godina nije ostvarilo gubitak, nije bilo u blokadi, da je likvidno, posjeduje certifikate kvalitete upravljanja poslovnim procesima koji zahtijevaju pridržavanja određenih

⁵⁰Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Jednom godišnje se podosi izvještaj o svim isplaćenim, doprinosima i plaćama zaposlenima u toku godine za koju se nadzor provodi.

normi kroz koje su već ugrađene interne kontrole procesa provjerene na godišnjoj bazi od strane ovlaštenog auditora, da u prethodnim nadzorima nisu bile utvrđene nepravilnosti i da je poduzeće revidirano prethodne godine, da postoji informatički sustav koji je implementiran u poduzeće 2007.godine unutar kojeg postoje, prema tvrdnji Uprave, ugrađene interne kontrole, da je menadžment poduzeća svjestan važnosti interne kontrole, što potvrđujemo njihovim uvođenjem informatičkog sustava koji povezuje proizvodnju sa glavom knjigom i da upravlja izloženošću valutnom i kreditnom riziku, utvrđuje se niža razina inherentnog rizika.

S obzirom na navedeno i unatoč pozitivnim odgovorima menadžmenta, suradnji i očitom postojanju i djelovanju internih kontrola, iz postavljenih upita, ipak se mora djelovati sa određenom dozom skepticizma. U obzir se uzimaju i neuobičajene stavke bilance i računa dobiti i gubitka utvrđene kod analitičkih postupaka, stavke zajmova i smanjenje dobiti usprkos povećanju poslovnih prihoda. Kod stavaka zajmova očito postoji djelovanje neovisnih strana što može upućivati na veću vjerojatnost postojanja pogreške u financijskim izvještajima dok kod stavaka prihoda postoji vjerojatnost moguće prijevarne radnje managementa zbog stvaranja pozitivne slike poduzeća koju poduzeće stvara prema vanjskim izvorima. Također visoka vrijednost prihoda od imovine, tjera na sumnju u iskazivanje ispravne vrijednosti tih prihoda.

Za procjenu inherentnog rizika uzeta je u obzir:⁵¹

- priroda poslovanja
- čestitost i iskustvo managementa
- rezultati revizije prethodne godine
- povezane stranke
- neuobičajene transakcije
- poslovni događaji koji zahtijevaju procjenu
- podložnost imovine gubicima i pronevjerama
- priroda pojedinih računa koji se ispituju

Za utvrđivanje inherentnog rizika nema propisane metode utvrđivanja. Većina revizora utvrđuje razinu navedenog rizika 50% i više. Ovisi da li je poduzeće prethodno revidirano ili ne. Kod malih i srednjih poduzeća je specifično što je vlasnik poduzeća uglavnom uključen u svakodnevno poslovanje pa je i nadzor internih kontrola veći tako da su one učinkovitije od

⁵¹Arens, A.A.,Loebbecke, J.K.;Auditing:An Integrated Approach, op.cit.,str.262.

nadzora u velikim poduzećima gdje vlasnik ne može zbog obujma poslovanja sudjelovati u svakodnevnom poslovanju.

Temeljem početnih analitičkih postupaka i stečenog razumijevanja klijenta, revizor identificira rizike značajnog pogrešnog prikazivanja za financijske izvještaje. Rizici se mogu javiti kroz neke od pozicija financijskih izvještaja:

- Kroz stavku DUUGOTRAJNE IMOVINE postoji rizik neispravne klasifikacije i procjene vijeka trajanja imovine. Poduzeća koja izrađuju sama imovinu koju koriste u poslovanju moraju je prikazati u bilanci poduzeća u stvarnoj vrijednosti troškova njene proizvodnje a ne tržišnoj vrijednosti. Ukoliko je prikazana u tržišnoj vrijednosti a namijenjena je za vlastitu uporabu, to direktno utječe na povećanje prihoda njenim unosom u imovinu što može zavarati vanjske korisnike koji promatraju prihode poduzeća, a s druge strane dovodi do povećanja vrijednosti priznate amortizacije čime je povećan rashod i smanjuje se ostvarena dobit i poduzeće time zakida Zakonodavca z propisani porez na dobit.
- TROŠKOVI PRODANE ROBE također utječu kroz njihovu podcijenjenosti ili precijenjenosti na postojanje rizika. Također umanjuju ili povećavaju ostvarenu dobit i time na isti način zavaravaju vanjskog korisnika.
- Stavka POTRAŽIVANJA OD KUPACA donosi rizik precijenjenosti potraživanja i ne provođenje ispravka vrijednosti za ne naplativa potraživanja. Ukoliko poduzeće ima u bilanci nenaplaćena potraživanja za koja ima saznanja da ih neće nikada naplatiti a nije ih vrijednosno uskladilo, daje se kriva slika korisnicima izvještaja koji financiraju poduzeće i dolazi do rizika nemogućnosti podmirenja obveza u budućnosti.
- OBVEZE PREMA DOBAVLJAČIMA mogu biti podcijenjene i neevidentirane što utječe na likvidnost poduzeća u budućnosti.
- Precijenjenost ZALIHA povećava vrijednost imovine poduzeća i samim time poboljšava financijski položaj poduzeća od čega ono može imati višestruke koristi i obratno.

Na temelju procjene inherentnog rizika, procjenjuje se i niža razina kontrolnog rizika, što znači da u nastavku treba prikupiti manje dokaza ali izvršiti više testova kontrola o kojima se piše u poglavlju 3.4. Detekcijski rizik je prema tome procijenjen na višu razinu. Nakon procjene značajnih rizika, izrađuje se plan revizije i reakcije na rizike.

4. Izrada plana revizije

Planom revizije se propisuje vrijeme, vrsta i opseg procesa revizije u nekom poduzeću. Plan predstavlja popis postupaka i pitanja koje revizor mora poduzeti i provesti u određenom vremenskom razdoblju kako bi ocijenio realnost i objektivnost financijskih izvještaja. Planiranje revizije se provodi u skladu Međunarodnih revizijskih standarda⁵² 300, 315, 320 i 330.

Neovisno o procijenjenim rizicima značajnog pogrešnog prikazivanja, plan revizije obuhvaća oblikovanje i provođenje dokaznih postupaka za svaku značajnu klasu transakcija, stanje računa i objavu.

U njemu, revizor odlučuje hoće li će se oslanjati na interne kontrole klijenta ili će provoditi samo dokazne postupke. Dokazni postupci obuhvaćaju analitičke postupke i testove detalja.

Ukoliko se oslanja na interne kontrole, u planu revizije revizor definira za koje klase financijskih izvještaja će se oslanjati na interne kontrole te provodi testiranje internih kontrola.

Ukoliko radi samo dokazne postupke, revizor definira za svaku klasu koje dokazne postupke će provesti, da li će to biti samo analitički postupci ili samo testovi detalja, ili kombinacija ta dva postupka.

U planu revizije, revizor također utvrđuje koje stavke neće revidirati i kratko opisuje razloge zašto te stavke neće revidirati.

Početni plan revizije kojeg revizor donosi prije početka procesa revizije se konstantno nadopunjava i izmjenjuje. Revizoru su u početnoj fazi, nakon prihvaćanja revizijskog angažmana, još uvijek nepoznate značajne stavke financijskih izvještaja i pozicije unutar financijskih izvještaja koje će morati više istražiti i za koje će se morati odraditi testovi i analitički postupci jer nije utvrđen revizijski rizik na temelju kojeg se utvrđuju testovi kontrola i prikupljaju dokazi.

Nakon utvrđenog revizijskog rizika, kada revizoru postanu jasnije značajne stavke i kada bolje upozna sustav poslovanja klijenta, plan se može detaljnije urediti.

No on u ovoj fazi još uvijek nije konačan, jer u tijeku provođenja testova kontrola i prikupljanja dokaza, revizor može naići na informacije i utvrditi neke pogreške koje onda mijenjaju daljnje postupke a samim time i plan revizije.

⁵² Miletić, A., (2010), Planiranje revizije, Zagreb: Računovodstvo, revizija i financije. 12(12), str.122

Osnovna područja koja moraju biti definirana planom su:⁵³

1. **Poznavanje poslovanja poduzeća kojeg se revidira** odnosi se na poznavanje općih ekonomskih čimbenika i uvjeta poslovanja u grani djelatnosti poslovnog subjekta, važnih poslovnih značajka poslovnog subjekta, njegovog poslovanja, financijske uspješnosti i zahtjeva izvještavanja, uključujući promjene u odnosu na prethodnu reviziju i stupanj kompetentnosti menadžmenta.
2. **Razumijevanje računovodstvenog sustava i sustava internih kontrola** znači shvatiti računovodstvene politike koje je usvojio poslovni subjekt i njihove promjene, učinak novih računovodstvenih i revizijskih gledišta, revizorovo kumulativno poznavanje računovodstvenog sustava, sustava internih kontrola i relativne važnosti koja se očekuje da će se dati testiranju kontrola i dokaznim postupcima.
3. **Rizik i značajnost** odnosi se na donošenje očekivane procjene inherentnog i kontrolnog rizika kao i utvrđivanje značajnih područja revizije, određivanje razina značajnosti za potrebe revizije, mogućnost značajnog pogrešnog prikazivanja, uključujući iskustva iz prethodnih razdoblja, ili prijave, utvrđivanje složenih računovodstvenih područja, uključujući onih koja zahtijevaju računovodstvene procjene.
4. **Vrsta, vremenski raspored i opseg postupka** u smislu definiranja moguće promjene naglaska na pojedinim područjima revizije, utjecaja informacijskih tehnologija na reviziju, rad internih revizora i njegov očekivani učinak na postupke vanjske revizije.
5. **Koordiniranje, usmjeravanje, nadgledanje i pregled.** Potrebno je navesti uključenost drugih revizora u reviziju sastavnih dijelova, npr. podružnica, filijala, odjela, sudjelovanje stručnjaka, broj lokacija, zahtjevi za osobljem.
6. **Ostala pitanja** znači da je potrebno voditi računa o mogućnosti da postane upitna primjena načela vremenske neograničenosti poslovanja, da se pojave okolnosti koje zahtijevaju posebnu pozornost, primjerice uključenost povezanih stranki. Potrebno je definirati uvjete preuzimanja obveze revizije i zakonske odgovornosti, vrstu i vrijeme izvještavanja ili drugog oblika komunikacije s poslovnim subjektom za koja se očekuje da će se obaviti u skladu s preuzetom obvezom.

⁵³Međunarodna federacija računovođa IFAC (2010), Međunarodni revizijski standard 300 (online), Zagreb: Narodne novine, Dostupno na: <http://www.propisi.hr/print.php?id=5662> , (25.08.2019.)

Plan za revizijski angažman u poduzeću Esco d.o.o.:

1. Utvrditi vremenski period revidiranja financijskih izvještaja poduzeća Esco d.o.o. za 2017.god. kojem su obuhvaćene sve faze revizije:
 - pred revizija će se obaviti u periodu od 15.10.2018. do 15.11.2018. godine
 - testiranje i prikupljanje revizijskih dokaza u periodu 16.11.2019.-31.12.2019.
 - utvrđivanje naknadnih događaja u periodu 01.01.2019.-20.04.2019.
 - donošenje revizijskog mišljenja i kreiranje revizijskog izvještaja u periodu od 21.04.2019. - 10.06.2019.god.
2. Potpisati Ugovor i utvrditi uvjete revizijskog angažman prije početka revizijskog angažmana
3. Odredite broj članova revizijskog tima
4. Prikupiti informacije o poduzeću Esco d.o.o.
 - sastaviti popis pitanja koja treba postaviti managementu poduzeća i upisati odgovore pitanja su vezana uz: okruženje poduzeća, konkurenciju, dugotrajnost poslovanja, vlasništvo, povezane osoba, prethodne revizije, poslovne rezultate, komunikacije sa zaposlenima, zaštiti imovine, promjene u posljednjih godinu dana u pogledu kupaca i dobavljača, financiranje poduzeća, sprečavanja pogrešaka i prijevarnih radnji
 - odgovore dokumentirati zapisnikom
 - sastaviti popis pitanja za odgovorne osobe u poduzeću: voditelja računovodstva, voditelja komercijale, tehničkog direktora
 - postaviti pitanja vezana za procjenu funkcioniranja interne kontrole u poduzeću
 - dokumentirati odgovore zapisnikom.
5. Obaviti uvid u poslovanje poduzeća za prvih 10 mjeseci 2018.god.na temelju bruto bilance poduzeća na dan 31.10.2018. i financijske izvještaje za prethodnu godinu.
6. Utvrditi računovodstvene politike poduzeća Esco d.o.o. i ispitati interne kontrole sustava s osnove unosa podataka u glavnu knjigu.
7. Obaviti razgovor sa prethodnim revizorom ukoliko to management poduzeća dopušta zbog etičkog kodeksa
8. Odrediti na temelju prikupljenih podataka značajnost za financijske izvještaje i za po
9. provedbu.
10. Procijeniti revizijski rizik pogrešnog prikazivanja i rizik od prijevare na temelju obavljenih razgovora sa managementom i odgovornim osobama u poduzeću te

analitičkih postupaka upotrebom horizontalne analize uspoređujući 2018.sa 2017.god. istog razdoblja prije kraja godine.

- pregledati revizijski izvještaj prethodne godine i razgovarati, ako management poduzeća dopusti, sa prijašnjim revizorom.

11. Utvrđivanje opće strategije revizije poduzeća Esco d.o.o.

- raspodijeliti poslove revizije između članova tima na način da iskusniji član tima obavlja procjene, donosi tvrdnje i određuje vrstu i opseg testova, dok manje iskusan član tima obavlja poslove dokaznih postupaka i prikupljanja dokumentacije. Reakciju na rizike donose oba člana tima
- oblikovati i utvrditi vrstu i opseg testova kontrola i dokaznih analitičkih postupaka za svaku značajnu klasu transakcija, stanje računa i objavu
- pri oblikovanju dokaznih postupaka kao reakcija na procijenjene rizike treba razmotriti slijedeće:
 - a) svako značajno stanje računa, klasa transakcija i objava
 - b) ukoliko se testovi detalja provedu prije kraja razdoblja, za međurazdoblje do kraja poslovne godine, 31.10.2018.-31.12.2018.god., treba obaviti dokazne postupke zbog proširenja revizorskih zaključaka. Ukoliko se u tom međurazdoblju otkriju neka značajnija odstupanja, treba procijeniti hoće li se mijenjati prethodno utvrđeni planirani postupci.
 - c) potrebu za traženje eksternih konfirmacija radi tvrdnji koje su povezane sa stanjima računa u bilanci
 - d) potrebu dokaza vezanih s postojanjem odšteta, tužbi postojanja kvalitativnog stanja zaliha i sl.
 - e) pregledati Ugovore za financiranje, zajmove, između povezanih osoba koje je društvo sklopilo

12. Navesti stavke financijskog izvještaja koje neće biti revidirane i objasniti ukratko zašto.

13. Provesti testove kontrola i dokazne postupke na temelju prikupljene dokumentacije do 20.04.2018.godine.

14. Provjeriti poslovanje, nakon knjiženja svih poslovnih događaja za godinu koja se revidira na slijedeći način:

- provjerom ispravnosti stavaka iz Računa dobiti i gubitka
- provjerom ispravnosti stavaka u bilanci na dan 31.12.2017.
 - provjerom ispravnosti stavaka Prijave poreza na dobit

- provjerom ispravnosti bilješki uz financijske izvještaje i pokazatelja unutar bilješki
15. Provesti diskusiju članova tima i preispitati ponovno cijeli proces revidiranja kako bi se utvrdilo da nije nešto izostavljeno ili da se nije nešto previdjelo, te nakon diskusije donijeti mišljenje o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja poslovne godine.
 16. Obaviti razgovor sa managementom poduzeća i upozoriti management na značajne ili beznačajne nepravilnosti na koje se naišlo tijekom procesa a tiču se Zakonskih I računovodstvenih propisa, nepravilnog knjiženja, nedostatku u internim kontrolama za poboljšanje sustava i sl.
 17. Potpisati revizijski izvještaj. Izvještaj potpisuje i jedna i druga strana.
 18. Predati izvještaj rukovodstvu poduzeća a primjerak ostaviti zajedno sa svom dokumentacijom, opisom postupaka i dokazima u arhivi revizorskog tima.

3.4. Revizijski postupci testiranja i provjere u poduzeću Esco d.o.o.

Reakcija na prethodno utvrđene rizike donosi se na temelju provođenja testova kontrola i dokaznih revizijskih postupaka. Odgovara na pitanje: "Da li su se dogodili događaji koji dovode do značajnog pogrešnog izvješćivanja a koje je revizor predvidio u prethodnoj fazi procjene rizika? Naravno, revizor testira i stavke koje nisu ocijenjene značajnima, jer ukupnost tih stavaka može biti značajna za financijske izvještaje.

Kod malih subjekata, sustav internih kontrola obično nije ustrojen, pa se revizori ne oslanjaju na interne kontrole, nego provode analitičke postupke i testove detalja. **Analitički postupci** obuhvaćaju analizu poslovanja tekuće godine u odnosu na prethodnu, analizu kretanja prihoda, troškova i zaliha po mjesecima, ostale postupke analize koji revizoru mogu pomoći u identificiranju neobičnih kretanja i transakcija koje mogu imati utjecaj na realnost financijskih izvještaja. **Testovi detalja** su sva testiranja imovine kao što je nova nabava, rashodovanje, i amortizacija, testiranja troškova i prihoda, itd. Analitičke postupke i testove detalja revizor provodi za sve kategorije imovine, obveza, kapitala, prihoda i rashoda, kao i transakcije s povezanim osobama.

Reakcije na rizike uključuju postupke i procedure koje revizor provodi u prethodnoj i završnoj reviziji. Prije odluke o načinu prikupljanja dokaza, provode se testovi kontrola, ukoliko se odlučilo osloniti na njih, kako bi potvrdili da funkcioniraju i na taj način umanjili rizik od

pogreške i prijevare. Ustrojene interne kontrole unutar poduzeća smanjuju rizike od ne otkrivanja pogrešaka i rizike od prijevara i predstavljaju nezaobilazan element u procesu revizije.

Interna kontrola je "proces kojeg provodi management i zaposleni sa svrhom osiguranja razumnog uvjerenja s obzirom na ostvarivanje slijedećih ciljeva: pouzdanost financijskog izvještavanja, usklađenost sa zakonskim propisima i ostalom regulativom, efektivnost i efikasnost poslovnih operacija."⁵⁴ Interne kontrole se razlikuju od poduzeća do poduzeća. Ustrojavaju se prema potrebama poslovanja i ovise o djelatnosti poduzeća razlikujući uslužnu, trgovačku, proizvodnu i ostale djelatnosti.

Ciljevi interne kontrole i tvrdnje prema najznačajnijim ciklusima u poduzeću su:⁵⁵

1. Utvrđivanje valjanosti odnosno nastanka događaja
2. Potpunost procesa nastalog događaja
3. Procjena odnosno vrednovanje poslovnog događaja
4. Pravovremenost evidencija
5. Odobravanje

Obujam internih kontrola ovisi o veličini poduzeća i brojnosti odjela ili podružnica poduzeća, o organizacijskoj strukturi i dr. čimbenicima koji djeluju unutar poduzeća. Najčešća područja kontrola ustrojjenih unutar poduzeća su računovodstveno-knjigovodstvene kontrole vezane za unos podataka u glavnu knjigu, dokumentaciju i evidencije. Kontrole unutar organizacije koje se odnose na podjelu dužnosti u područjima nabave, proizvodnju, kontrole proizvoda i prodaju, kontrole odgovornosti i nadležnosti u smislu protoka informacija između zaposlenika, voditelja i rukovodstva poduzeća i kontrole koje se odnose na osiguranje i upotrebu imovine poduzeća, njenog otuđenja i zaštite od krađa.

Testovi kontrole se provode kako bi se dobilo što više dokaza koji će potvrditi učinkovitost i postojanje sustava internih kontrola u poduzeću i kako bi revizor mogao odrediti količinu i metode prikupljanja revizijskih dokaza.

⁵⁴Boynton, W.C., Kell, W.G., Modern Auditing, citirano djelo, str.254.

⁵⁵Abičić, Pretnar, S., (2014). Provedba testova kontrola u reviziji. Zagreb:Računovodstvo revizija i financije. 12 (11), str.153

Kod postavljanja testova kontrola, potrebno je voditi računa o provođenju kontrole u praksi, vremenskoj kontinuiranosti provođenja kontrole i osobama koje provode kontrolu odnosno kompetentnosti tih osoba. Testovi kontrola u većoj se mjeri provode kod procijene niže razine kontrolnog rizika, kako bi revizor opravdao svoju tvrdnju da je kontrolni rizik niži i da ga je realno procijenio. Ispituje se određeni uzorak a koji se određuje sukladno utvrđenim značajnim pozicijama financijskog izvještaja.

Metode uzorka mogu biti:

1. Statističke – većinom kod utvrđene više razine inherentnog i kontrolnog rizika Revizor se ne oslanja na interne kontrole već se odlučuje o prikupljanju više dokaza.
2. Ne statističke – utvrđena niža razina inherentnog i kontrolnog rizika. Revizor se oslanja u većoj mjeri na interne kontrole.

Izbor metode uzorkovanja ovisi o procjenama revizora. Prije izbora je potrebno napraviti preliminarnu procjenu učestalosti pogrešaka (testovi kontrola se rade ako je očekivana učestalost pogrešaka niska i obratno kada se ne rade testovi kontrola već se prikuplja više dokaza).

Testovi kontrola se mogu provesti upotrebom slijedećih revizijskih metoda:"

1. Intervju – postavljanje upita uz kombinaciju još neke od slijedećih metoda
2. Inspekcija – ispitivanje uz traženje fizičkog dokaza
3. Promatranje – promatranje nekog poslovnog procesa uživo
4. Usklađivanje – kontrola provođenja dvostrukog knjiženja
5. Ponovno izvođenje – revizor ponovno izvodi kontrolni mehanizam
6. Potvrđivanje – potvrđivanje salda od strane eksternih sudionika"⁵⁶

Rezultate upoznavanja sustava poduzeće i ocjene internih kontrola revizor u pismenom obliku dostavlja managementu poduzeća. U izvješću su istaknuti nedostaci i slabosti unutar internih kontrola te se daju preporuke za otklanjanje tih nedostataka koje menadžment poduzeća svojevrijedno prihvaća ili ne prihvaća. Nakon testova kontrola i rezultata tih testova, revizor ponovno mora procijeniti da li je potrebno mijenjati utvrđene razine inherentnog i kontrolnog rizika. Za potrebe dokazivanja utvrđene procjene, revizor sakuplja dokaze koji se moraju

⁵⁶ Međunarodni revizijski standardi, Međunarodni standardi kontrole kvalitete, Međunarodne smjernice revizijske prakse, prijevod s engleskog jezika, op.cit.,str.382-384

dokumentirati kao podloga zaključcima revizora i njegovim tvrdnjama. Bez revizijskih dokaza izraženo mišljenje o financijskim izvještajima nema težinu i nije utemeljeno. Revizijski dokazi mogu biti računi dobavljača, izlazni računi, izvaci banaka, ugovori, odluke, obračuni i ostala radna dokumentacija.

Revizijski dokazi se prikupljaju slijedećim postupcima:⁵⁷

1. Neovisnim testovima poslovnih događaja
2. Analitičkim postupcima
3. Testovima salda

Neovisnim testovima revizor testira određene poslovne događaje koji utječu na smanjenje ili povećanje salda računa glavne knjige. Provjerava poslovnu dokumentaciju na temelju koje se dogodio poslovni događaj koji je zabilježen u glavnu knjigu. To može biti provjera analitike imovine društva ili materijalnog knjigovodstva sa stanjima u glavnoj knjizi, provjera računske točnosti obračuna doprinosa i poreza u obračunskim listama, provjera vremena nastanka prihoda i rashoda i da li su oni raspoređeni u odgovarajućem trenutku i priznati u skladu standarda, Zakona o računovodstvu, Zakona o porezu na dobit i ostalih računovodstvenih propisa.

Analitičkim postupcima revizor analizira, računa pokazatelje i uspoređuje s prethodnim razdobljima, raščlanjuje i pretražuje pozicije financijskih izvještaja kako otkrio neke neočekivane pogreške, izračunava npr. očekivane prihode ili rashode i uspoređuje sa postojećima.

Testovima salda revizor potvrđuje stanja iskazana na računima glavne knjige odnosno bruto bilanci društva. Najvjerodostojnija ispitivanja testova salda su ona dobivena iz eksternih izvora. Revizori testovima salda najčešće testiraju salda kupaca, dobavljača i salda žiro računa i kredita. Dokaznim testovima se smanjuje procijenjena razina detekcijskog rizika. Revizor mora odlučiti o količini i kvaliteti revizijskih dokaza kako bi donio realno i što ispravnije mišljenje.

⁵⁷ Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L., (2012.), Revizija – načela, standardi, postupci, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, str.247

Testiranje internih kontrola i revizijski dokazi u poduzeću Esco d.o.o.

Na temelju procijenjene niže razine kontrolnog rizika u poduzeću Esco d.o.o., što znači više testiranja internih kontrola a manje prikupljanja dokaza, provedeni su testovi kontrola na temelju tvrdnji iz poglavlja 3.3.diplomskog rada. Za uzorkovanje je odabrana metoda ne statističkog uzorka. U poduzeću Esco je odrađen veći opseg testova kontrola kako bi se isključio visoki rizik od pogreške u financijskim izvještajima, i potvrdile tvrdnje na temelju kojih je razina kontrolnog rizika bila procijenjena na nižu razinu. Izvršeno je testiranje okruženja u poduzeću sa aspekta poštenja, etičke vrijednosti, shvaćanja managementa o važnosti internih kontrola i kontrola poslovnih procesa u području prodaje i nabave

- **Testiranje okruženja u poduzeću Esco d.o.o.**

Testiranje okruženja provedeno je kombinacijom inspekcije i promatranja.

Tvrdnja je: Management poduzeća vodi računa o održavanju etičkog standarda unutar poduzeća i svjestan je važnosti postojanja internih kontrola u procesu?

Testovi kontrola: sukladno odgovorima managementa poduzeća Esco d.o.o. vidljivim u tabeli.4 ovog rada: "Upoznavanje sa društvom Esco d.o.o.", zatražiti i pregledati dokumentaciju kodeksa etičkog ponašanja, odluka vezanih za poslovne procese u poduzeću, zadnji izvještaj auditora upravljanja kvalitetom i poslovni plan poduzeća Esco d.o.o.

Dokazi za opravdanje postavljenih tvrdnji su slijedeći: Pregledom je utvrđeno da kodeks definira načine ponašanja zaposlenika uključujući i njihove odgovornosti, raspolaganje imovinom poduzeća i postupke koje poduzeće Esco d.o.o. poduzima pri kršenju tog kodeksa. Svi zaposlenici su potpisali navedeni kodeks po preuzimanju primjerka kodeksa koji je donesen 14.05.2017.god. Zaposleni nakon dana kodeksa, potpisali su kodeks s danom potpisa Ugovora o radu. Metodom slučajnog uzorka, uspoređeni su datumi na Ugovoru o radu sa datumom potpisa etičkog kodeksa. Sve odluke vezane uz poslovne procese u poduzeću Esco d.o.o. i one koje se tiču zaposlenika poduzeća, oglašavaju se na oglasnoj ploči koja se nalazi u poslovnim prostorijama poduzeća Esco d.o.o. Jedan primjerak odluke odlaže se unutar zajedničke prostorije arhive. Revizor je zajedno sa voditeljem ljudskih resursa pregledao oglasnu ploču te nasumičnim izborom zatražio uvid u odluku pohranjenu u i u arhivu društva. Uz prisustvo revizora, voditelj arhive pokazao navedenu odluku. Pregledom mišljenja izvještaja auditora

upravljanja kvalitetom, utvrđeno je da su poslovni procesi unutar poduzeća Esco d.o.o., 97% odrađivani u skladu uvjeta posjedovanja certifikata Upravljanja kvalitetom. Izvještaj obuhvaća smjernice vezane za postupke odvijanja poslovnih procesa i protoka dokumentacije od upita kupca do konačne isporuke. Pregledom poslovnog plana poduzeća Esco d.o.o. za 2018.god. utvrđeno je da su njime obuhvaćena sva važna područja: nabava i prodaja, investicije, zapošljavanje, sustav nagrađivanja, upravljanje rizicima iz okruženja s naglaskom na financijske rizike.

- **Kontrola poslovnih procesa u području prodaje i nabave**

1. Testiranje kontrole poslovnih procesa u području prodaje provedeno je metodom inspekcije i djelomičnim promatranjem.

Tvrđnja je: Informacijski sustav poduzeća Esco d.o.o. osigurava interne kontrole u procesu prodaje odnosno da je svaka otprema kupcu fakturirana i da se ne knjiži prodaja koja nije nastala, da je prodaja evidentirana u trenutku nastanka?

Testovi kontrola: S obzirom da su prihodi, koji nastaju s nastankom potraživanja od kupca, utvrđeni kao značajna stavka financijskih izvještaja poduzeća Esco d.o.o., testirat će se praćenje sljedivosti dokumenata prodaje iz kojih nastaju potraživanja i prihodi. Tražiti fizički dokaz sljedivosti od narudžbe kupca do knjiženja u glavnu knjigu.

Dokazi: Na temelju upita kupca kreirana je ponuda br.88 u informacijskom sustavu u kojoj su definirane količina i cijena koju kupac traži. Na temelju ponude komercijalista kreira narudžbu broj 34952 u kojoj je vidljiv broj ponude 88. Iz narudžbe se kreira radni nalog za proizvodnju br.RP00001203 u koji je povučen broj 34952. Po završetku proizvodnje skladištar zaprima proizvod i kreira predatnica br.36 u koju se unosi broj radnog naloga RP0001203 kako bi je informacijski sustav dozvolio zaključiti. Za otpremu navedenog proizvoda komercijalista sastavlja nalog za otpremu br.31700, i prosljeđuje ga skladištaru koji na njega povlači predatnicu br.36. Po povlačenju određene predatnice, formira se otpremnica br.31 koja opet na dokumentu ima broj naloga za otpremu 31700. Zaključenjem otpremnice od strane skladištara, komercijalista izrađuje zaglavlje izlazne fakture br.488 u koju povlači otpremnicu br.31. Program automatski iz otpremnice popunjava dokument izlazne fakture i za artikle povlači cijene dane u prvobitnoj ponudi br.88. Po zaključivanju izlazne fakture od strane komercijalista,

referent računovodstva automatskom obradom, prema unaprijed utvrđenim kontima unesenim u parametre za knjiženje, prenosi izlaznu fakturu u glavnu knjigu. Metodom promatranja je utvrđeno da poduzeće u informatičkom sustavu ima implementirane kontrolne izvještaje za neprenesene dokumente u glavnu knjigu. Svaku nastalu fakturu koju komercijalista nije zaključio, program ne prebacuje u glavnu knjigu i ona se javlja na izvještaju "nepreneseni dokumenti". Također je promatranjem i usklađivanjem otpremnice, izlazne fakture i podataka u glavnoj knjizi, utvrđena pravodobnost evidentiranja otpreme u glavnoj knjizi. Postoje ugrađeni izvještaji kroz aplikaciju fakturiranja i u glavnoj knjizi koji se mogu usporediti prema vlastitom odabiru razdoblja.

2. Testiranje kontrole poslovnih procesa u području nabave izvršeno je metodom intervjua i usklađivanja.

Tvrđnje su: Interna kontrola nabave u poduzeću Esco d.o.o. osigurana je informacijskim sustavom i vlastito ugrađenim kontrolama od strane managementa? U sustavu podmirenja obveza uključeno je više od 1 osobe?

Testovi kontrola koje je potrebno odraditi su: Intervjuom i usklađivanjem utvrditi evidentiranje zaliha? Intervjuom provjeriti odobrenje plaćanja dobavljačima?

Dokazi su: Razgovorom sa zaposlenicima unutar sustava nabave utvrđeno je da u procesu nabave sudjeluje više osoba. Referent nabave naručuje sirovinu od dobavljača. Po dospijeću sirovine, unosi podatke o dobavljaču u informacijski sustav i otvara dostavnicu koju informatičkim kanalima dostavlja skladištaru. Skladištar po primitku dostavnice u sustavu pregledava fizički pristigle artikle i količinu te zaključuje dostavnicu čime automatskom obradom sustav kreira primku na skladište. Referent nabave primjerak računa dobavljača dostavlja na urudžbeni koji račun vraća referentu na potpis i taj račun dostavlja u računovodstvo gdje se knjiži u glavnu knjigu. Računovodstveni referent prema proknjiženom računu unosi vrijednosti u primku kreiranu od strane skladištara i stavlja račun u plaćanje. Na kraju svakog mjeseca automatskom obradom se prenose podaci iz materijalnog knjigovodstva u glavnu knjigu, nakon čega se pregledava izvještaj "neispravni računi i primke", a izvještaj generira sve one primke koje se ne podudaraju u vrijednosti sa određenim računom. Plaćanje je organizirano putem informatičkog sustava. Pri svakom knjiženju i likvidiranju računa, zaključivanjem se prenose u aplikaciju "Telebanking" iz koje se svakodnevno u datoteku povlače računi posloženi

prema valutama plaćanja. Računovodstveni referent ručnim odabirom označava račune za plaćanje i formira datoteku koju učitava direktno u bankarski sustav. Odabrane računi za plaćanje dostavljaju se osobi određenoj za autorizaciju koja uspoređuje primljene račune sa podacima u nalogima za verifikaciju poslanim u sustav banke u obliku datoteke i ukoliko je sve identično autorizira ih, potpisuje primljene račune i ponovno vraća računovodstvenom referentu na knjiženje. Referent računovodstva zadržava račune izvan registratora do prispjeca izvotka iz banke drugi dan. Po primitku izvotka kojeg automatskom obradom iz banke preuzima u glavnu knjigu, referent pregledava da li je sve u redu, dodaje konta koja nedostaju te zaključuje izvadak i odlaže račun u registrator. Datoteka iz "Telebankinga" se zaključuje po knjiženju izvotka iz banke te računi koji su u Telebanking sjeli knjiženjem u glavnu knjigu, nestaju iz evidencije za plaćanje. Na ovaj način je utvrđeno postojanje interne kontrole da jedan račun ne bude više puta plaćen.

Kod poduzeća Esco d.o.o. je utvrđen visok stupanj internih kontrola u područjima prodaje i nabave. Potvrđene su postavljene tvrdnje revizora:

1. Management poduzeća vodi računa o održavanju etičkog standarda unutar poduzeća i svjestan je važnosti postojanja internih kontrola u procesu.
2. Informacijski sustav poduzeća Esco d.o.o. osigurava interne kontrole u procesu prodaje odnosno da je svaka pregledana otprema kupcu metodom uzorka odabrana zaista i fakturirana i da se ne knjiži prodaja koja nije nastala. Također je utvrđeno da se prodaja evidentirana u trenutku nastanka nema utvrđenih pogrešaka i odstupanja.
3. Interna kontrola nabave u poduzeću Esco d.o.o. osigurana je informacijskim sustavom i vlastito ugrađenim kontrolama od strane managementa poduzeća Esco d.o.o. i u sustavu podmirjenja obveza podmirjenja obveza uključeno je više od 1 osobe.

Osim testova kontrola, odlučeno je obaviti postupke testiranja salda kupaca, dobavljača, žiro računa i kreditnih salda s obzirom da obveze čine velik udio u pasivi društva. Od računovodstvenog osoblja je zatražena analitika kupaca i dobavljača na dan 31.12.2018. Odabrano je 20 najvećih kupaca i 20 najvećih dobavljača kojima su na dostavljeni zahtjevi za potvrdom salda na njihovim računima. Također je zahtijevano da se potvrda dostavi direktno revizorskom društvu. Po primitku potvrda, utvrđeno je 0,50% pogrešaka od ukupno dostavljene vrijednosti za koju se tražila potvrda. Zatraženo je očitovanje voditelja računovodstva o pronađenim razlikama. Uglavnom se radi o iznosima koje kupac odbija pri plaćanju računa kako bi podmirio troškove platnog prometa i koje poduzeće Esco d.o.o. otpisuje na teret

priznatih ili nepriznatih rashoda pri izradi završnog računa. S obzirom da je pronađeni iznos ispod iznosa utvrđenog kao značajnog ne uzima se u obzir. Salda žiro računa provjerena su u poduzeću Esco d.o.o., davanjem na uvid bankarskog izvoda na dan 31.12.2018.godine.

Navodi se da nisu pregledavane slijedeće pozicije financijskih izvještaja i salda računa:

- kapital jer je kontinuirana revizija, te se već ranije uvjerio da su oni ispravni.
- stavke koje su ispod iznosa koji je izračunan kao beznačajan u postupku izračuna značajnosti.

Nakon provedenih testova i prikupljenih revizijskih dokaza, utvrđeno je da je razina inherentnog i kontrolnog rizika niska kako je revizor u procjeni i procijenio.

4. ZAKLJUČIVANJE REVIZIJE I REVIZOROVOG MIŠLJENJA

4.1. Dokazivanje usklađenosti financijskih izvještaja poduzeća sa međunarodnim revizijskim standardima

Treća faza revizije obuhvaća izvještavanje odnosno završne revizorske postupke a koji se odnose na donošenje zaključaka usklađenosti sa zakonima i propisima, testiranja procjena koje je menadžment moguće imao oko određenih stavaka primjerice potraživanja od kupaca i provjerava sudske sporove koje subjekt ima i eventualne utjecaje koje ishodi sudskih sporova mogu imati na financijske izvještaja. Provjerava transakcije s povezanim strankama, događaje nakon datuma bilance i vremensku neograničenost poslovanja.

Međunarodni revizijski standardi diktiraju standarde prema kojima revizori moraju sagledavati financijske izvještaje poduzeća. Moraju se pročitati i ostale informacije sadržane u izvještajima Uprave društva te pri tome razmotriti da li su te ostale informacije u skladu ili su proturječne financijskim izvještajima.

Usklađenost financijskih izvještaja sa Međunarodnim revizijskim standardima znači da su financijski izvještaji:

- u skladu propisanog standarda sastavljanja financijskih izvještaja – MSFI/HSFI
- da izvještaji imaju pretpostavku vremenske neograničenosti poslovanja
- da se prilikom izrade koriste procjene i prosudbe npr. kod mjerenja potraživanja i potencijalnih obveza u slučaju spora
- da se dugotrajna imovina iskazuje u skladu propisanih pravila MSFI/HSFI-a
- da se računovodstvene politike primjenjuju kako su propisane

Dokazivanje usklađenosti financijskih izvještaja sa Međunarodnim revizijskim standardima poduzeća Esco d.o.o.

Poduzeće Esco pripada skupini srednjeg gospodarstva i obveznik je primjene HSFI-a. U sustavu je PDV-a i obveznik Poreza na dobit. Sastavlja financijske izvještaje po načelu nastanka poslovnog događaja i nastanka obveze po načelu povijesnog troška. Koristi procjene i prosudbe kao što su vrijednosna usklađenja kupaca i razgraničenja prihoda i rashoda. Valuta u kojoj društvo iskazuje vrijednosti na računima glavne knjige i u kojoj se prezentiraju financijski izvještaji je Zakonska valuta u kojoj poduzeće posluje, Hrvatska kuna. Imovina poduzeća se

mjeri po nabavnoj vrijednosti i troškovnom modelu. Imovina se koristi u obavljanju djelatnosti poduzeća. Zalihe poduzeća se vrednuju u visini troškova nabave i troše primjenom metode prosječne cijene. Odnosi između povezanih osoba uređeni su Ugovorima koje je poduzeće dalo na uvid.

4.2. Formiranje revizorskih mišljenja uz osvrt na rezultate provedene revizije u Esco d.o.o.

Nakon što se odrade svi testovi i prikupe revizijski dokazi te stvore konačna uvjerenja i potvrde ili opovrgnu postavljene teze i tvrdnje, proces revizije tu još ne završava i nije konačan. Nakon datuma bilance 31.12.poslovne godine koja se revidira, revizor provjerava da li su do roka za predaju prvih financijskih izvještaja nastupile još neke naknadne promjene ili događaji koji su značajni i koji mogu utjecati na izražavanje mišljenja o financijskim izvještajima. Ovdje se prvenstveno misli na događaje koji su vezani uz obveze društva kao što su npr. pokrenuti sudski sporovi nakon datuma bilance a koji se vežu na poslovne događaje iz perioda koji se revidira, postojanje garancija i jamstava koje bi mogle utjecati na likvidnost koja je prezentirana financijskim izvještajem. Nastankom nepredviđenih obveza ugrožava se daljnje poslovanje u smislu povrata dugova poduzeća, nabavke sirovine za daljnje poslovanje.

Revizor također provjerava jesu li nastali naknadni događaji u smislu ostvarenih prihoda a koji se odnose na revidirano razdoblje. To može biti primljena uplata po završenom sporu koja je bila vrijednosno usklađena u prethodnim razdobljima. Takav poslovni događaj utječe na utvrđenu poreznu obvezu u financijskim izvještajima i financijski izvještaji prema tome mogu izići iz Zakonskih okvira.

Ukoliko utvrdi postojanje naknadnih događaja, upozorava se menadžment poduzeća da bi trebao izvršiti promjene ali revizor nije odgovoran ukoliko menadžment poduzeća to ne učini. Ova činjenica utječe na odluku kakvo mišljenje će revizor izdati.

Osim utvrđivanja naknadnih događaja, provode se i analitički postupci u svrhu potvrđivanja neograničenost poslovanja poduzeća. Najčešće korišteni analitički postupci su izračunavanje pokazatelja likvidnosti, zaduženosti i pokrića, pokazatelji aktivnosti i pokazatelja profitabilnosti i rentabilnosti. Revizor traži izjave Uprave kojima menadžment poduzeća potvrđuje sve ono što je rekao ili izjavio usmeno u tijeku procesa revidiranja. Ukoliko menadžment poduzeća odbije dati izjave, to također utječe na izražavanje mišljenja revizora.

Po prikupljanju i kompletiranju ove zadnje dokumentacije, glavni revizor ocjenjuje financijske izvještaje i donosi mišljenja o njima.

Strukturu revizorovog izvještaja propisuje MRevS 700 naziva "Formiranje mišljenja i izvješćivanje o financijskim izvještajima."⁵⁸

Mišljenja revizora mogu biti:⁵⁹

1. Standardno pozitivno revizorovo mišljenje
2. Modificirano revizorovo mišljenje

Standardno pozitivno mišljenje ocjenjuje financijske izvještaje kao fer prezentiranje svih odrednica, financijskog položaja, financijske uspješnosti i novčanih tokova u skladu sa važećim, za pojedine vrste poduzeća drugačijima, standardima financijskog izvještavanja.

Modificirano revizorovo mišljenje odstupa od standardnog pozitivnog i njega uređuje Međunarodni revizijski standard 705 naziva Modifikacije mišljenja u izvješću neovisnog revizora. Postoje tri vrste modificiranog revizorovog izvještaja:

- **Mišljenje s rezervom** je kada revizor zaključi da su pogrešna prikazivanja značajna ali ne utječu na financijski izvještaj u cjelini. Kada nema dovoljno dokaza za utvrđivanje mišljenja, ali revizor zaključi da bi mogući učinci ne otkrivanja pogrešnog prikazivanja bili značajni ali ne i prožimajući za financijske izvještaje.
- **Negativno mišljenje** je kada revizor po prikupljanju revizijskog dokaza zaključi da su pogrešna prikazivanja značajna i prožimajuća za financijske izvještaje.
- **Suzdržanost od izražavanja mišljenja** se izdaje po nedostatku dokaza. Revizor zaključuje da bi pogrešni učinci neotkrivenih pogrešaka bili značajni i prožimajući.

Prikupljanje izjava od managementa Esco d.o.o. i donošenje mišljenja.

Od managementa poduzeća Esco d.o.o. prikupljene su izjave managementa poduzeća o:

1. Stavljanju sve dokumentacije, poslovnih knjiga i informacija na raspolaganje

⁵⁸ Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L., (2012.), Revizija – načela, standardi, postupci, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, str.287

⁵⁹ Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L., (2012.), Revizija – načela, standardi, postupci, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, str.287-302

2. Stavljanju na raspolaganje sve dokumentacije i informacije vezane uz naknadne događaje nakon datuma bilance.
3. Izjave managementa poduzeća:
 - o prihvaćenoj odgovornosti za realan i objektivan prikaz financijskih izvještaja u skladu HSFI-a
 - da nema nikakvih transakcija koje nisu uredno evidentirane u računovodstvenim evidencijama
 - priopćavanju svih značajnih promjena u radu internih kontrola
 - da ne posjedujemo nikakva saznanja o prijevari ili sumnji u prijevaru u društvu
 - da je prosljeđena sva dokumentacija komunikacije sa Zakonskim tijelima
 - da poduzeće Esco d.o.o. nema danih garancija, jamstava niti otvorenih sudskih sporova na dan bilance a tako ni nakon dana bilance do datuma donošenja mišljenja
 - da Ugovorne obveze ispunjava u valuti
 - da su potraživanja i obveze iskazane u stvarnim vrijednostima na dan bilance i da nakon dana bilance nije bilo nikakvih promjena s te osnove

Izražavanje mišljenja o financijskim izvještajima poduzeća Esco. d.o.o.

Obavljena je revizija financijskih izvještaja poduzeća Esco d.o.o., Bjelovar. Izvještaji koji su obuhvaćeni revizijom na dan 31.12.2017.god. su: Bilanca društva na dan 31.12.2017., Račun dobiti i gubitka te bilješke uz financijske izvještaje. Prema našem mišljenju, priloženi financijski izvještaji istinito i fer prezentiraju financijski položaj poduzeća Esco d.o.o. u svim značajnim odrednicama, njegovu financijsku uspješnost u skladu Zakona o računovodstvu i Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja.

4.3. Mogući utjecaji revizorskih mišljenja na mala i srednja poduzeća

Kod malih i srednjih poduzeća, vrlo ne rjetko se događa da management poduzeća nije svjestan utjecaja revizijskog mišljenja na njegovo poslovanje. Ne postoji razvijena svijest da financijske izvještaje poduzeća pregledavaju investitori, kreditori, vjerovnici, dobavljači, kupci vrijednosnih papira i ostali tako da se nerijetko dogodi da se management poduzeća iznenadi kada im npr. banka ne odobri financiranje ili kada ne prođe projekt na koje je poduzeće apliciralo. Kod različitih malih i srednjih poduzeća, mišljenja imaju i različit utjecaj. Neka mala i srednja poduzeća djeluju na tržištu kapitala plasiranjem vlastitih dionica, druga ulažu u vrijednosne papire i trguju financijskim kapitalom. Svjedoci smo protekle gospodarske krize, koliko je poduzeća likvidirano i propalo. Financijski izvještaji tih poduzeća su prikazivali

pozitivnu i fer prezentaciju a u tome su podržavani od strane revizorske struke tako da se izgubilo povjerenje u revizorsku struku. Mišljenje koje revizor daje, treba se temeljiti na njegovim zaključcima i prikupljenim dokazima. Revizori bi izražavanjem mišljenja korisnicima trebali skrenuti pažnju na događaje koji bi se mogli dogoditi a mogli bi utjecati na donošenje nekih odluka svakog određenog korisnika. Ukoliko revizor donese zaključak da su financijski izvještaji fer prezentirani, realni i objektivni to znači da su sve analize poduzeća koje korisnik provodi za vlastite potrebe, utemeljene na pravovaljanim informacijama.

Ukoliko revizor donese modificirano mišljenje, to znači da su otkrivene neke pogreške u financijskim izvještajima koje mogu biti značajne ili beznačajne ali revizor upozorava korisnika da one postoje. Revizor također u svojem mišljenju ukazuje koje su to pogreške. Ovo modificirano mišljenje će imati utjecaj na poslovanje poduzeća ukoliko su pogreške u onom dijelu koji je značajan za analizu korisnika. Ukoliko upozoravajuća pogreška u financijskim izvještajima ne utječe na stavke analize korisnika, neće utjecati niti na njihovu daljnju poslovnu suradnju.

Najvećim dijelom mišljenjem bi se trebala skrenuti pažnja u pitanju vremenske neograničenosti poslovanja. Revizor svojim mišljenjem u kojem potvrđuje vremensku neograničenost poslovanja koju ocjenjuje primjenom izračuna pokazatelja, korisnicima potvrđuje da će poduzeće neometano poslovati i neće biti ugroženo barem narednih godinu dana od dana revidiranog izvještaja. Utjecaj potvrde neograničenosti poslovanja za mala i srednja poduzeća znači da poduzeće neće biti zakinuto za mogućnost financiranja poslovanja od strane vanjskih izvora, da može računati na nastavak poslovanja u smislu dostupnosti resursa. Poduzeće neograničenošću poslovanja garantira kupcima isporuku proizvoda slijedećih godinu dana i nastavak investicija. Mišljenja revizora sa negativnom konotacijom, upozoravaju i tjeraju korisnike na bolje i opreznije promišljanje glede donošenja odluka vezanih uz nastavak poslovanja s poduzećem. Negativno mišljenje može poduzeću donijeti višestruku štetu od koristi. Poduzeće može izgubiti ugled koji je stican godinama poslovanja, može mu biti uskraćena pomoć ukoliko dođe do krize i nedostatka likvidnih sredstava što direktno utječe na dostupnost resursa, a samim time i na isporuku proizvoda koja može rezultirati gubitkom poslovnih partnera i dovesti poduzeće do likvidacije. Mišljenja revizora mogu itekako promijeniti tijek poslovanja i menadžment bi trebao biti svjestan da je njemu u interesu objavljivati realne, objektivne i istinite financijske informacije.

ZAKLJUČAK:

Revizija je vrlo složen proces promišljanja, propitkivanja, prikupljanja, kontroliranja i donošenja zaključaka za koje revizor mora imati znanja iz različitih područja.

Revizor mora poznavati prvenstveno gospodarsko okruženje poduzeća, mora imati razvijene komunikacijske vještine, poznavati dobro Zakonodavni sustav i propise zemlje u kojem obavlja svoje poslove, a najviše od svega mora biti dobar računovodstveni i financijski stručnjak i imati iskustva u tim područjima kako bi mogao razotkriti moguće pogreške i manipulacije u financijskim izvještajima. Revizija ne predstavlja kontroliranje dokumentacije koju je računovodstvo proknjižilo, kao što to većina managera malih i srednjih poduzeća smatra, i nije u funkciji potpore managementu već je više u funkciji potpore trećim stranama poduzeća. Korisnicima financijskih izvještaja poduzeća, kao što su vlasnici, banke, dobavljači, vjerovnici i investitori, pruža oslonac i potvrdu da je poduzeće sa kojim posluju zdravo i da prezentira svoje izvještaje na fer, realan i objektivan način ili suprotno. Mišljenje revizora neće utjecati samo na poslovanje poduzeća koje se revidira, već ono utječe i na poslovanje svih poduzeća sa kojima je klijent u poslovnom odnosu.

Specifičnosti kod malih i srednjih poduzeća u odnosu na velika poduzeća ističu se prvenstveno u standardima prema koje ona koriste pri prezentiranju i sastavljanju financijskih izvještaja. Velika poduzeća koriste Međunarodne standarde financijskog izvješćivanja dok mala i srednja poduzeća koriste manje komplicirane Hrvatske standarde financijskog izvješćivanja. Mala i srednja poduzeća zbog plitkih hijerarhijskih struktura imaju ugrađene interne kontrole u manjem obimu od onih velikih poduzeća koja moraju imati ustrojenu internu reviziju tako da se u malim i srednjim poduzećima revizor uglavnom oslanja na vlastiti povećani angažman ili u fazi ispitivanja internih kontrola ili u fazi prikupljanja revizijskih dokaza. Ovisi o njegovoj procjeni. U malim i srednjim poduzećima vlasnici u većini slučajeva čine i Upravu društva te su prisutni u gotovo svim procesima poslovanja pa je donekle ustrojena interna kontrola ali je i veći rizik od manipulacija i prijevara u financijskim izvještajima. Kod malih i srednjih poduzeća uvjete revizije revizor dogovara izravno sa menadžmentom poduzeća, dok kod se kod velikih poduzeća uvjeti dogovaraju sa revizijskim odborima a ispitivanja, intervjui i ostali postupci provode više u suradnji sa članovima internih revizija. Najvažniji trenutak cijelog revizijskog procesa o kojem ovise svi daljnji postupci i u konačnici zaključak revizora je dio upoznavanja klijenta i procjena revizijskog rizika. U tom dijelu revizor dobro ispitati interne kontrole koje se provode u unutar poduzeća, ukoliko one postoje, kako bi što realnije procijenio revizijski

rizik. Nadalje o tome ovisi količina i opseg prikupljanja revizijskih dokaza. Ukoliko dođe do krive procjene revizijskog rizika, cijeli proces revizije može otići u krivom smjeru i povećati rizik neotkrivanja na više razine.

Za reviziju je vrlo bitno da revizor za svaku svoju tvrdnju osigura potkrepljujuće dokaze i prikupi radnu dokumentaciju. Mora biti neovisan od poduzeća, pridržavati se etičkog kodeksa, biti nepristran, i objektivan te se mora propitkivati kroz cijeli proces revidiranja. Menadžmentu poduzeća se moraju dobro prezentirati ciljevi i svrha procesa revizije, kako bi shvatio da i on ima koristi od revizije poboljšanjem i uklanjanjem nedostataka sustava na koje se upozori. Suradnjom sa revizijskim timom, menadžment poduzeća olakšava i ubrzava proces revizije i tako pridonosi kvalitetnijoj i realnijoj procjeni vlastite slike poduzeća i sebi može stvoriti ugled u poslovnoj okolini a samim time olakšati neke buduće poslovne dogovore.

LITERATURA:

1. Abičić, Pretnar, S., (2014). Provedba testova kontrola u reviziji. Zagreb: Računovodstvo revizija i financije. 12 (11), str.153
2. Belak, V.,(2017), Lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i računovodstvena forenzika, Belak Excellens d.o.o., str.38-647
3. Brekalo, F. (2004). Revizija financijskih izvještaja. Zagreb: Faber & Zgombić Plus d.o.o, str. 43
4. Carmichael, Douglas, R., (2000), Pojmovi i metode revizije: vodič u suvremenu revizijsku teoriju i praksu. Zagreb: Mate, str.3
5. Filipović, I. (2009.): Revizija, Zagreb: Sinergija nakladništvo d.o.o., str. 92
6. Krajčević, F, Lindemann, P., Nagel, K.(1972), Revizija i kontrola kod konvencionalne i automatske obrade podataka, Zagreb. Informator, str.10-11.
7. Međunarodni revizijski standardi, (1999) Međunarodni standardi kontrole kvalitete, Međunarodne smjernice revizijske prakse, prijevod s engleskog jezika, Zagreb: Hrvatska udruga revizora, str.112.
8. Messier Jr., (2000) W.F.: Revizija priručnik za revizore i studente, Zagreb: Faber i Zgombić Plus.
9. Miletić, A., (2017), Ugovaranje revizijskih angažmana. Zagreb: Računovodstvo, revizija i financije. 12 (9), str.119
10. Miletić, A., (2010), Planiranje revizije, Zagreb: Računovodstvo, revizija i financije. 12(12), str.122
11. Mrša, J., (2009) Harmonizacija financijskog izvještavanja za mala i srednje velika poduzeća, 44. simpozij „Financije i računovodstvo u zaštiti hrvatskog gospodarstva od recesije“, , Zagreb: HZRFID, str.145-151.”
12. Narodne novine (2015) Zakon o računovodstvu. Zagreb: Narodne novine d.d., 78 (20), sv.1493
13. Narodne novine (2017) Zakon o reviziji. Zagreb: Narodne novine d.d., 127 (17), sv.2873
14. Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L., (2012.), Revizija – načela, standardi, postupci. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
15. Tušek, B.(2004): Ocjena sustava internih kontrola i procjena kontrolnog rizika u procesu revizije financijskih izvještaja: Pojam i vrste revizijskih rizika. Zagreb: Računovodstvo i porezi u praksi. 12 (8), str.46
16. Tušek, B., Žager, L., (2007.): Revizija. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.

17. Žager K., Mamić Sačer I., Sever S., Žager L., (2008), Analiza financijskih izvješća, Zagreb: Masmedia.
18. Žager L., Mamić Sačer I, Sever Mališ S, Ježovita A.(2017). Analiza financijskih izvještaja, 3.izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb: Sveučilišna tiskara d.o.o., str.269

WEB STRANICE:

1. Državni ured za reviziju (1993), O nama. Dostupno na: <http://www.revizija.hr/hr/ona-nama> (13.07.2018.)
2. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2018), Strukturno-poslovni pokazatelji poduzeća 2016, BROJ/ NUMBER: 15.1.2., Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/15-01-02_01_2018.htm (15.06.2019.)
3. Fofonjka, F. (2019). Revizijski izvještaj za 2018.god. za poduzeće Esco d.o.o.: Godišnji izvještaj Uprave poduzeća za 2018 (online). Dostupno na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do> (01.08.2019.)
4. Hrvatska revizorska komora (2013), Vodič za korištenje MrevS-a u revizijama malih i srednjih subjekata, 2.Svezak – praktični vodič, treće izdanje (online). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, Dostupno na: [http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/VOLUME%20%20KONACNO%20\(2\).pdf](http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/VOLUME%20%20KONACNO%20(2).pdf) (21.07.2019.)
5. Međunarodna federacija računovođa IFAC (2010), Međunarodni revizijski standard 300 (online), Zagreb: Narodne novine, Dostupno na: <http://www.propisi.hr/print.php?id=5662> (25.08.2019.)
6. Međunarodna federacija računovođa IFAC (2010), Međunarodni revizijski standard 320 (online), Zagreb: Hrvatska revizorska komora, Dostupno na: http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/1_KB-za-CIP-124.pdf (20.07.2019.)
7. Miletić, A., (2017), Ugovaranje revizijskih angažmana (online). Zagreb: Računovodstvo, revizija i financije. Dostupno na: http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/1_KB-za-CIP-124.pdf (20.07.2019.)
8. Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske (2019), Sudski registar 2019 (online). Bjelovar: Trgovački sud. Dostupno na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/pSubjektTrazi.do> (13.07.2019.)
9. Narodne novine (2007), Zakon o nacionalnoj klasifikaciji (2007), Zagreb: Narodne novine d.d.. Dostupno na: <http://www.propisi.hr/print.php?id=7048> (13.07.2019.)

10. Revizija, (2017), Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav KRLEŽA, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52626> (28.08.2018.).
11. Web stranica poduzeća Esco d.o.o.(2007), O nama (2008), Bjelovar: Esco d.o.o. Dostupno na: <http://esco.hr/tvornica-opruga/> (13.07.2019.)

POPIS SLIKA:

Slika 1. Podjela subjekata gospodarstva Republike Hrvatske

Slika 2. Parametri za određivanje skupine subjekata gospodarstva Republike Hrvatske

Slika 3. Faze provođenja revizije

Slika 4. Ugovor poduzeća Esco d.o.o. i njegova revizora

Slika 5. Međusobni utjecaj procjena komponenti revizijskog rizika

POPIS TABELA:

Tabela 1. Usporedni prikaz financijskih izvještaja prema HSFI i MSFI za MSP

Tabela 2. Bilanca poduzeća Esco d.o.o. razdoblju 01.01.-31.12.2018.godine

Tabela 3. Račun dobiti i gubitka za razdoblje 01.01.-31.12.2018.za ESCO d.o.o.

Tabela 4. Upoznavanje revizora sa društvom Esco d.o.o.

Tabela 5. Značajnost za financijske izvještaje u cjelini

Tabela 6 .Značajnost određenih klasa transakcija, stanja računa i objava

Tabela 7. Upiti za utvrđivanje inherentnog rizika u poduzeću Esco d.o.o.

ŽIVOTOPIS

- Ime i prezime:** Natalija Pleško
- Kontakt podaci:** Bjelovarska 19, Šandrovac.
- E-mail adresa:** natalijaxx@net.hr
- Godina rođenja:** 1979.godina.
- Obitelj:** Udana i imam dvoje djece.
- Završeno obrazovanje:** bacc.oec. smjer računovodstvo i financije.
Trenutno apsolvant stručnog specijalističkog studija Ekonomika poduzetništva - Ekonomski fakultetu Zagreb
- Radno iskustvo:** 20 godina radnog staža u računovodstvu i financijama. 13 godina kao referent računovodstva, a zadnjih 7 godina kao Voditelj financija i računovodstva
- Radno mjesto:** Radim u tvornici iz Bjelovara koja zapošljava 150 djelatnika. Obavljam poslove koordiniranja financijama i kreiranja računovodstvenih politika poduzeća. Provodim analize poslovanja i brinem o implementaciji Zakonske regulative u poslovni procese. Zadužena sam za obračune PDV-a, plaća zaposlenika te periodičkih i završnih računa. Za potrebe Uprave, izrađujem razne analize poslovanja i aktivno sudjelujem u kreiranju dokumentacije za potrebe projekata i ostale financijske potrebe. Imam iskustva u vođenju timova. Odgovorna sam i vrlo pedantna osoba.
- Usavršavanje:** Završen informatički tečaj, tečaj engleskog jezika i kontinuirano se usavršavam u području računovodstva. Redovito sudjelujem u seminarima i radionicama koji su usko vezani uz poslove koje obavljam.
- Ostalo:** Uz redovno zaposlenje, imam otvoren knjigovodstveni obrt za vođenje poslovnih knjiga malih poduzetnika i obrtnika.
- Slobodno vrijeme:** Aktivni sam član udruge "KREMEN" koja se bavi očuvanjem i promocijom starih običaja, aktivnostima poboljšanja društvenog života ruralnog stanovništva te aktivnostima poticanja djece na bavljenje sportom i boravkom u prirodi.